

## II. Oktatási blokk

### 2. A könyvvizsgálói jelentéssel kapcsolatos szabályok változásai (2,5 - 3 \* 45 perc)

#### „In medias res”

Az IFAC és az IAASB újraszabályozta a jog szerinti (kötelező) könyvvizsgálatok során kötelezően kiadandó független könyvvizsgálói jelentéseket. Ennek során a kapcsolódó előírások tartalmának lényege ugyan nem változott, de annyi és olyan módosítás történt, ami feltétlenül megkívánja, hogy még a gyakorló szakemberek is újratanulják, de legalábbis alaposan átsimélték az ezzel összefüggő ismereteiket, hogy az eltéréseket megfelelő módon tudják majd a gyakorlati munkájuk során alkalmazni. Ennek érdekében a jelen oktatási anyagban felelevenítjük a legfontosabb összefüggéseket, tudnivalókat. Kiemeljük a régebbi előírásokhoz képest megváltozott elemeket, ehhez megpróbálunk megfelelő háttérrel is adni, hogy minél jobban, minél könnyebben és mégis megfelelő alaposággal sikerüljön felkészülni a szabályváltozásokból fakadó kihívásokra.

Az új standardok – a korábbi változásokhoz mérten meglepően rövid felkészülési időt biztosítva – már a 2016. naptári év végével hatályba lépnek. Szemben az eddigi gyakorlattal, amikor ezt a hatálybalépést úgy határozták meg, hogy mely dátummal induló üzleti évek könyvvizsgálatáról szóló jelentések elkészítése során kell figyelembe venni azokat, most a

**2016. december 15-én vagy azt követően VÉGZŐDŐ időszakokra vonatkozó pénzügyi kimutatások könyvvizsgálata során kell alkalmazni**

ezeket az előírásokat.

*A jelenleg hatályos magyar Nemzeti Könyvvizsgálati Standardokban (MNKS) a nemzetközi standardok módosításai még nem kerültek átvezetésre, azonban az erre vonatkozó előkészületek és a standardok magyar nyelvre történő lefordítása folyamatban vannak. A megfelelő jóváhagyási eljárások után kerül majd sor az MNKS módosítására, és a módosított MNKS fogja bevezetni majd az új könyvvizsgálói jelentés minta hivatalos magyar verzióját.*

A jelentéssel kapcsolatos standardok – ezek a 700-as, egy új 701-es, a 705-ös és a 706-os – a Magyar Könyvvizsgálói Kamara (MKVK) honlapjáról letölthetőek lesznek a következő internetes címről:

<http://www.mkvk.hu/tudastar/standardok>.

Itt általában a már megszokott módon, magyar nyelven elérhetőek a vonatkozó szabályok. A jelen tananyag mellett mindenképp fontos, hogy ezekkel az előírásokkal is megismerkedjen!

Ha egy példával kéne illusztrálni, hogy mit is jelentenek ezek az újrafogalmazott standardok, akkor az ÁFA törvényt hívhatjuk segítségül. Mint arra minden bizonnyal jól emlékeznek, „régén” az általános forgalmi adóról szóló 1992. évi LXXIV. sz. törvény tartalmazta a vonatkozó előírásokat, majd – s tulajdonképpen ez is egy hasonlóság – az annak alapjául szolgáló EU direktíva módosítása miatt 2007. novemberében egy új jogszabályt alkottak: a 2007. évi CXXVII. sz. törvényt, ami 2008. január 1. óta hatályos. Ez a szabályváltás nem változtatta meg alapjaiban az érintett adónemet, a leglényegesebb előírások tulajdonképpen megmaradtak, mégis mindenki úgy érezte, hogy szinte újra kell tanulnia az egészet, s a gyakorlati alkalmazásban valóban történtek érdemleges változások is, legyen elég mondjuk a tárgyi eszközök beszerzéséhez kötődő előzetes adó későbbi felülvizsgálati kötelezettségét említeni.

A jelen tananyag az MKVK által szervezett 2016. évi kötelező továbbképzés első napi oktatására készült. Miután hasonló céllal 2010-ben már összeállításra került egy, a jelentéssel foglalkozó segédlet, annak még aktuális részeit, elemeit felhasználtuk, megint csak a gyorsabb és egyszerűbb tanulás, az új előírások biztonságosabb megismerése és a gyakorlati alkalmazás megkönnyítése céljából, hiszen ha értjük az elvárások mögötti érvelést, gondolatmenetet, akkor lényegesen kisebb lesz a hibázás valószínűsége, ami – figyelemmel a téma rendkívüli érzékenységre – biztos kiemelt cél kell, hogy legyen.

## 2. A könyvvizsgálói jelentés változásai /1. dia

**A könyvvizsgálói jelentéssel kapcsolatos szabályok változásainak tárgyalási menete:**

- 2.1. A könyvvizsgálat célja, feladata, alapelvei
- 2.2. A könyvvizsgálói jelentés fogalma
- 2.3. A jelentéssel szemben támasztott követelmények
- 2.4. A könyvvizsgálói jelentés osztályozása
- 2.5. A jelentés szabályozása
- 2.6. A jelentés szerkezete, felépítése a standardok szerint
- 2.7. A jelentés szerkezete a számviteli törvény előírásai alapján
- 2.8. Az „újdonságok” összefoglalása

## 2.1. A könyvvizsgálat célja, feladata, alapelvei

A könyvvizsgálat – lényegét tekintve – az egyik legrégebbi (ha nem is a „legősibb”) mesterség. Már az ókorban fellelhetők ennek a csírái, pl. a fáraók által a kincstárnokok-, vagy a római birodalomban az adószedők elszámoltatására alkalmazott módszerek<sup>1</sup> is egyfajta előfutárnak tekinthetők.

A modern kori könyvvizsgálat iránti igény megfogalmazódása az ipari forradalommal hozható szorosabb összefüggésbe. Az anyagi javak előállításnak ugrásszerű növekedése sok esetben együtt járt a nagymérvű vagyongyarapodással, s ennek a nagyobb vagyonnak a „közvetlen használata”, a további működtetése már meghaladta a tulajdonosok lehetőségeit. Abban a pillanatban viszont, amikor egy tulajdonos „másra bízta a pénzét”, máris felmerült az igény ennek a megbízottnak az ellenőrzésére. Ezt az ellenőrzést célszerű volt a vagyonkezelőtől független, de a folyamatokat értő szakemberre bízni. Innen származtathatók a könyvvizsgáló megválasztásának ma is érvényes szabályai.

A jelenlegi, modern elvek szerint a könyvvizsgálók már nem csak a tulajdonosok, hanem – a koalíciós elmélet<sup>2</sup> alapján – valamennyi érdekhordozó érdekeit szem előtt tartva végzik vizsgálataikat. A könyvvizsgálat iránti igény leginkább azért merül fel szükségszerűen, mert a minden érdekhordozónak szóló beszámolót az egyik szűkebb csoport, a vezetőség állítja össze, így ahhoz, hogy azt a „többiek” is érdemben felhasználhassák döntéseikhez, előbb „hitelesíteni” kell, s ezt a feladatot bízák a könyvvizsgálókra.

Ha egyszer tudjuk, hogy miért „objektív tény” a könyvvizsgálat iránti igény, akkor ebből már levezethetjük a könyvvizsgálat célját:

**A könyvvizsgálat célja, hogy a vizsgálat tárgyát képező beszámolóban szereplő információkat alkalmassá tegye arra, hogy annak alapján valamennyi érdekhordozó megalapozott döntéseket hozhasson.**

**Röviden tehát: a **cél a gazdasági döntések megalapozása!****

Ahhoz, hogy ezt a célt elérje a könyvvizsgálat, a megvalósítás során a következő alapelveknek kell megfelelni, a következő elveket kell figyelembe venni:

<sup>1</sup> A fáraók a kincstár elszámoltatására két független személyt bíztak meg, s kettőjük közötti esetleges eltérést keresve „vigyáztak” javaikra.

A római birodalomban az adószedők elszámoltatására „szakavatott hallgatóságot” szerveztek, akik több ilyen beszámoló meghallgatásával nagyobb eséllyel tárhatták fel az anomáliákat.

<sup>2</sup> A koalíciós elmélet szerint a vállalkozásokkal számos érdekhordozó kerül kapcsolatba. Belső érdekhordozók például a munkavállalók, a vezetőség, külsők a szállító- és vevő partnerek, a költségvetés, a hitelezők, valahol a belső és a külső határán foglalnak helyet a tulajdonosok is. Ezen érdekhordozók számos partikuláris kívánalmakkal élnek a céggel összefüggésben, s ezek az érdekek sok esetben egymással ellentétesek. (Például a tulajdonosok minél nagyobb eredményt szeretnének, ami adott bevétel mellett a lehető legalacsonyabb költségek felmerülését engedi, miközben a munkavállalók igénye a minél magasabb bér, ami költségként az eredményt csökkenti.) Ahhoz, hogy az érdekhordozók érdemben képviselhessék és érvényesíthessék érdekeiket – egyebek mellett – megbízható, megalapozott információra van szükségük. Ezt az általános információs igényt – az érdekhordozók között létrejött koalíciós megállapodás alapján – a számviteli törvény szerinti beszámoló hivatott kielégíteni. Ennek alapján mondhatjuk, hogy az ezen beszámoló összeállítására vonatkozó szabályok a koalíciós elmélet alapján nyugszanak.

## 2. A könyvvizsgálói jelentés változásai /2. dia

**A könyvvizsgálat alapelvei**

- Bizalom
- Etikai elvárások
- Tervszerűség
- Dokumentáltság
- Szakmai szkepticizmus
  - Elegendő, megfelelő (és időbelileg helytálló) bizonyítékok
  - Könyvvizsgálói bizonyosság

A jelzett alapelvek között nehéz rangsort, erősortrendet megállapítani, hiszen mindegyik fontos, nélkülözhetetlen, bármelyik hiánya ellehetetlenítené a könyvvizsgálatot, ugyanakkor mégiscsak tetten érhető esetükben egyféle logikai sorrend, valamilyen egymásra épülés, s még ezen belül is az első helyre kívánczik a bizalom. Nyugodtan kijelenthetjük, hogy ez az egész intézmény alapja. Ennek alapján határozták meg a kapcsolódó vizsgálatokat, erre épül a standardok által megvalósított szabályozás, csak ennek megvalósulása mellett végezhetők el a szükséges feladatok, csak emellett lehet könyvvizsgálatról beszélni. Eleve „erre lett kitalálva” minden, gondoljunk csak az első modern kori audit kialakulására: Azért kell valamiféle ellenőrzés, mert más kezeli, használja a pénzemet. Tulajdonképpen már az, hogy valaki odaadja másnak a pénzét, a megtakarításait hasznosításra, már az is erős bizalmat feltételez. Miért is kéne másnak érvényesülnie a kapcsolódó felülvizsgálatok során.

Az érdekhordozók (beleértve a tulajdonosokat is) elhiszik, hogy az auditor által leellenőrzött pénzügyi dokumentációk alkalmasak döntéseik meghozatalára, ezért nekik már nem kell további ellenőrzéseket lefolytatniuk, „csak” elemezni és határozni. De a könyvvizsgáló is azzal az attitűddel dolgozik, hogy nem „becsapásra” készül a menedzsment, s a számviteli rendszert alkotó dolgozók hathatós és aktív közreműködése, segítsége nélkül nem is végezhetné el a dolgát. Ez a helyzet, az említett kölcsönös bizalom természetesen csak addig létezik, amíg be nem bizonyosodik annak ellenkezője, amíg az meg nem kérdőjeleződik. Akkor viszont azonnal kiürül a könyvvizsgálat. Ennek bizonyítására egyik oldalról, a felhasználók, pénzügyi döntéshozók oldaláról elég visszaemlékezni az ENRON botrány könyvvizsgálókat érintő következményére: Amint kiderült, hogy az Arthur Andersen egyeik munkatársa is részt vehetett a manipulációkban, a korábban egyik vezető tanácsadó multinacionális társaság valamennyi megbízása szinte pár napon belül elolvadt, eltűnt.

Másik részről, a könyvvizsgálók oldaláról pedig azt gondoljuk át, mit is kell, hogy tegyünk, ha mondjuk csalásra utaló jeleket tapasztalunk. Azonnal megosztani az információt, kommunikálni a feltárt tényeket legalább egy szinttel feljebb, ahová már talán nem értek el az akár csak vélelmezett visszaélés szálai, ha pedig ez egészen a vezetőségig gyűrűzhet, akkor mihamarabb vissza kell lépünk, vissza kell adni a könyvvizsgálói megbízást<sup>1</sup>. Ezen túl a könyvvizsgálónak nincsenek eszközei, nincs további lehetősége elvégezni a dolgát, s természetesen jelentést sem adhat már ki. A külön törvényben rögzített (pl. A pénzmosás és terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2007. évi CXXXVI. sz. törvény) kirívó és kivételes eseteken kívül – megint csak a kölcsönös bizalom alapján – szigorú titoktartási kötelezettségünk van! És végül azt is meg kell említeni, hogy ez a könyvvizsgálat során nélkülözhetetlen bizalom nem vakon érvényesül, ettől még arra vonatkozóan is vizsgálatokat kell végeznünk, hogy az nem sérült-e!

A bizalom után szinte magától ide kívánczik a kapcsolódó etikai elvárások érvényesülése. Ezek feltétlenül szükségesek a bizalom fenntartása érdekében. És még arra is tekintettel kell lenni, hogy ezen etikai szabályok betartását, az elvárások meglétét is megfelelő módon a külvilág tudomására hozzuk.

A tervszerűség egyszerre szolgálja a magas minőségű munkavégzést, az ennek során bekövetkező tévesztések, elnézések maximális kizárását és a rendkívül szűk időkeretben lebonyolítandó feladatok ütemezhetőségét.

<sup>1</sup> Lásd a 240-es témaszámú nemzetközi könyvvizsgálati standard előírásait.

A dokumentáltság sajnos sok esetben szinte szitokszónak hangzik, pedig ez nem csak méltánytalan, de alapjaiban is rossz megközelítés. A megfelelő (az elvart!) dokumentáció – figyelembe véve a minőségbiztosítást és minőségellenőrzést is – maximálisan a könyvvizsgálók védelmét szolgálja amellyel, hogy természetesen a már sokat emlegetett bizalmat is erősíti. Ne feledkezzünk el arról, hogy óriási különbség van a könyvvizsgálók által felüellenőrzött, közzétett pénzügyi dokumentációk hibamentessége tekintetében a szakmai szabályok által elvart szint (**lényeges** hiba nem lehet benne) és a külső érdekhordozók igényei (**semmilyen** hiba se maradjon, de még a rossz döntések lehetőségét is ki kéne zárni) között. Nagyon nagy ez az „elvárási rés”. Ezt nem lehet másképp áthidalni, mint a valóban sok-sok erőfeszítéssel járó, megfelelő „papírmunka” elvégzésével. Mindez nem ellenünk, hanem értünk van! Tudja: „Csak az lett elvégezve, amit dokumentáltak is! Ami nincs dokumentálva, azt nem is csinálták meg!”

A szakmai szkepticizmusról már sokat hallott mindenki. Lényegében saját magunkat is meg kell, hogy győzzük! Elég arra utalni, hogy minden következtetésünket bizonyítékokkal kell alátámasztani. Miután az adott témában reálisan megszerezhető ilyen bizonyítékok csak a legkritikább esetben lehetnek egyértelműen döntőek, így a könyvvizsgálói jelentés kibocsátásához szükséges szint, a „kellő bizonyosság” eléréséhez nagyobb mennyiségű („elegendő”), a döntésünket jól alátámasztó („megfelelő”) „érvet” kell, hogy találjunk. Méghozzá úgy, hogy azok ne csak a megszerzésük, hanem később, de legalább a jelentési aláírásáig („időbelileg helytálló”) valóban ezt a meggyőződést erősítsék.

Mit csinál egy könyvvizsgáló? Hogyan képes „hitelesíteni” egy pénzügyi beszámolót? Mit kell tennie az előbbi cél elérése érdekében? Ha kellően általános válaszokat keresünk a fenti kérdésekre, akkor juthatunk el ahhoz, mi a könyvvizsgáló feladata!

Az éves beszámoló felülvizsgálata során arról kell meggyőződnie az auditornak, hogy azt a számviteli törvényben és a nálunk érvényes számviteli elvekben foglaltak szerint állították-e össze, s ha igen, akkor az „megbízható, valós képet” ad a vállalkozásról (annak vagyoni-, pénzügyi-, jövedelmi helyzetéről). Ha figyelembe vesszük, hogy nem csak a magyar szabályok alapján végeznek könyvvizsgálatot, azaz általánosítjuk a fentieket, akkor a következő megállapításra juthatunk:

**A könyvvizsgáló feladata annak véleményezése, hogy a vizsgálat tárgyát képező beszámolót az annak összeállítására vonatkozó szabályrendszer szerint készítették-e el. Más szavakkal a könyvvizsgáló egy összehasonlítást tesz, egy „megfelelőségi tesztet” végez a könyvvizsgálat tárgyán, ahol azt ellenőrzi, hogy milyen az összhang a könyvvizsgálat tárgya és az arra vonatkozó szabályrendszer között.**

A hazai viszonyokra adaptálva a fenti megállapításokat arra jutottunk, hogy az auditor feladata azt ellenőrizni, hogy az éves beszámoló (ez a könyvvizsgálat tárgya) mennyire szoros összhangban van a számviteli törvényben és a hazai számviteli elvekben (illetve más, az adott beszámolót érintő további jogszabályokban, esetleg egyéb „közismert elvárásokban”) található előírásokkal. Ezt a szabályrendszert „**beszámoló készítési elveknek**” nevezzük.

Maga a könyvvizsgálat hosszabb folyamat, és több szakaszra osztható. Az első szakasz egy kapcsolatfelvétellel kezdődik, ami a megfelelő háttér munka elvégzése, az „ügyfél feltérképezése” és a kívánt kompetencia-vizsgálatok elvégzése után a könyvvizsgálói szerződés megkötésével zárulhat. Ezt követően megtervezzük magát a konkrét vizsgálatot, összeállítjuk a teljes tervdokumentációt, benne a részletes könyvvizsgálati munkaprogramokkal. A harmadik szakasz lényegében a korábbi munkaprogramok végrehajtása, az ún. „helyszíni munka”, a könyvvizsgálati bizonyítékok összegyűjtése. Ezt követően kerülhet sor az audit csúcspontját jelentő könyvvizsgálói jelentés elkészítésére. Ennek részeként át kell tekintenünk a korábban végzett munkánkat, újra értékelnünk kell a rendelkezésünkre álló bizonyítékokat, s végül megfogalmazzuk a vizsgálatok során kialakult meggyőződésünket a pénzügyi dokumentáció és a beszámoló készítési elvek közötti megfelelésről. (Csak a teljesség kedvéért: a feladat még itt sem ér véget, utána is figyelemmel kísérjük a céggel és a vonatkozó szabályokkal kapcsolatos történéseket, hogy adott kritikus esetben – ha kell – beavatkozhassunk, megtehessek a szükséges lépéseket. Ha viszont nincs szükség ilyen beavatkozásra, akkor sem lesz hiábavaló ez a későbbi figyelemmel kísérés, hiszen az ennek során szerzett tapasztalatok és bizonyítékok a következő könyvvizsgálat során felhasználhatóak lesznek, s így ez a munkaszakasz felfogható az ismétlődő könyvvizsgálat első részeként, az ügyfélnél bekövetkezett változások megismeréseként.)

## 2.2. A könyvvizsgálói jelentés fogalma

A mi dolgunk most a könyvvizsgálat „végtermékének”, a független könyvvizsgálói jelentésnek az elemzése, az erre vonatkozó fontosabb szabályoknak az áttekintése.

Ennek során elsőként alkossuk meg a könyvvizsgálói jelentés fogalmát. Ez kétféle módon is levezethető: a könyvvizsgáló feladatából vagy a könyvvizsgálat céljából.

**Azt a dokumentumot, melyben a könyvvizsgáló a vizsgálat tárgyát jelentő pénzügyi kimutatásról megállapítja, hogy az mennyiben felel meg az összeállítás alapjául szolgáló szabályrendszer előírásainak, könyvvizsgálói jelentésnek nevezzük.**

A másik megközelítés a könyvvizsgálat céljából határozza meg ez a fogalmat. Mi is volt a cél: a döntéshozók (érdekhordozók) döntéseinek meghozatalához alkalmas, használható „információs csomag hitelesítése”, azaz például az éves beszámolóra vonatkozóan annak közzététele, hogy az (annak ellenére, hogy a cég vezetősége, tehát az egyik „elfogult érdekhardozó” állította azt össze) alkalmas a döntések megalapozására.

**Könyvvizsgálói jelentésnek nevezzük azt a dokumentumot, amelyben a könyvvizsgáló közli minden érdekhardozóval, hogy a könyvvizsgálat tárgya mennyiben alkalmas a döntések meghozatalára.**

## 2.3. A könyvvizsgálói jelentéssel szemben támasztott követelmények

A könyvvizsgálói jelentéssel való mélyebb megismerkedés során következő lépésként nézzük meg, milyen követelményeket kell kielégítenie ennek a dokumentumnak:

A jelentéssel szemben támasztott legfontosabb és legáltalánosabb követelmények a következők:

- Egyértelműség
- Határozott, pozitív formában kifejezésre juttatott vélemény kinyilvánítás
- A felhasználáshoz szükséges háttér-információk maradéktalan bemutatása
- Tömörtség
- Közérthetőség
- Meghatározott szerkezetben történő bemutatás

Az első kíváncsi az **egyértelműség**. Sajnos, napjainkban – például némely jogszabály esetében – számtalan példát találunk arra, hogy az adott szöveg félreérthető, több módon magyarázható, s ennek eredményeként nem ad megfelelő eligazítást, végső soron legalábbis kétségeket vet fel, kérdőjeleket gyűjt az olvasó fejében. Még azt is könnyű belátni, hogy a felelősség elhárításának egy nem lebecsülendő eszköze ez a megoldás. Merániai János volt esztergomi érsek leveléből részlet (amit sokan Katona József: Bánk bán c. művéhez kötünk a téma miatt)

„Reginam occidere nolite timere bonum est si omnes consentiunt ego non contradico”  
„királynét megölni nem kell félnek jó lesz ha mindenki egyetért én nem ellenzem”<sup>1</sup>

Ha viszont ez a kifejezési forma alkalmas az egyébként nagy könyvvizsgálói felelősség alóli kibúvára, akkor miért kell mégis elvetnünk? A válasz egyszerű és a könyvvizsgálat szükségességében, valamint céljában keresendő. Ha a könyvvizsgálói jelentés nem szól egyértelműen és félreérthetetlenül arról, hogy alkalmas-e a beszámoló a döntéshozatalra, akkor mire is használjuk? Miért is fizet érte a megrendelő olyan sokat? Könnyű belátni, hogy az említett egyértelműség nélkül funkcióját veszti az egész könyvvizsgálat, s amennyiben nem szolgálja azt a célt, amire létrejött, akkor nagyon gyorsan ki is kopna a gazdálkodók által megrendelhető szolgáltatások köréből.

A második elvárás, a **„határozott, pozitív formában kifejezésre juttatott vélemény kinyilvánítás”** kétféle értelmezésben is magyarázható. Első megközelítésben akár a már ismertetett „egyértelműség” követelményének egy másik megfogalmazása is lehetne, hiszen az a fajta vélemény, hogy „hááát?”, már önmagában is félreérthető.

<sup>1</sup> Forrás: [http://hu.wikipedia.org/wiki/Reginam\\_occidere](http://hu.wikipedia.org/wiki/Reginam_occidere); 2012. január 20.)

A valódi tartalma ennek az elvnek azonban más. A pontos magyarázat a könyvvizsgálat elméletében keresendő. Már szóltunk arról, hogy a könyvvizsgáló a jelentés megfogalmazása előtt bizonyítékokat gyűjt, hogy annak alapján formálhasson (könyvvizsgálói) véleményt. Ahhoz, hogy a jelentést kiadhassuk, a bizonyítékok alapján megszerzett meggyőződésünknek megfelelően erősnek kell lennie. A vonatkozó könyvvizsgálati szabvány ezt a „megfelelően erős meggyőződést” úgy említi, hogy a könyvvizsgálónak „kellő bizonyosságot” kell szereznie, a régebbi szabály „magas szintű, de nem abszolút bizonyosságot” említett. Az elvárás tehát az, hogy „addig kell a könyvvizsgálati bizonyítékokat begyűjtenünk, amíg ezt a magas szintű bizonyosságot el nem érjük”. A könyvvizsgálók viszont többféle munkát is végezhetnek, s ezek nem is mindegyike eredményez „bizonyosságot”. Például: egy beszámoló összeállítása, ha azzal könyvvizsgálót bízunk meg, „csak” azzal az előnnyel jár, hogy a megadott alap-adatok felhasználásával vélhetően helyesen lesz elkészítve az. De a felhasznált adatok valódiságáról, megbízhatóságáról nem is nyilatkozhat az elkészítője, pontosabban egy ilyen „nyilatkozat” a többi döntéshozó számára nem adna semmiféle garanciát, így ez a tevékenység nem nyújt semmiféle bizonyosságot).

Az ún. „bizonyosságot nyújtó szolgáltatások” két fajtáját különböztethetjük meg:

- a könyvvizsgálatot és
- az átvilágítást.

Az első – ahogy említettük – a magas szintű, a kellő bizonyosságot feltételezi, míg a második esetben elegendő ennél alacsonyabb, a közepes szintű-, mai szóhasználattal a „korlátozott bizonyosság” megszerzése. Azért, hogy a jelentés olvasói, a döntéshozók még kevésbé érthessék félre az auditort, az is előírás, hogy melyik esetben milyen formában kell a külvilág tudtára adni a vizsgálat eredményét.

Erre a „formára” két lehetőség adódik:

- pozitív kifejezési forma és
- negatív kifejezési forma.

Fontos kiemelni, hogy a fenti jelzők csak a formára, nem a tartalomra vonatkoznak! Bármilyen tartalmat bármelyik formával ki lehet fejezni.

A pozitív forma azt jelenti, hogy valamiről állítom, hogy az milyen. Például: Az éves beszámolóról állítom, hogy az megbízható, valós képet ad! Vagy ellenkezőleg! Azt állítom, hogy nem nyújt megbízható, valós képet!

Ezzel szemben, a negatív forma esetében nem ilyen határozott az állásfoglalásunk. Nem állítom róla, hogy jó, csak azt mondom, hogy „nem jutott a tudomásomra olyan tény, vagy körülmény, ami ellentmondana annak, hogy jó”. Vagy nem állítom, hogy rossz, csak ez, meg ez jutott a tudomásomra!

Miután a vonatkozó szabályok azt írják elő, hogy ha az első szolgáltatást, a könyvvizsgálatot végeztem, akkor a kellő bizonyosságot a kifejezési formával is jelezni kell, így ez a magyarázata a szóban forgó elvárásnak.

A következő követelmény a **felhasználáshoz szükséges háttér-információk maradéktalan bemutatása**. Azért fontos, hogy eleget tegyünk ennek az elvárásnak, mert nélküle félreérthető, tágabban közelítve használhatatlan lenne a könyvvizsgálói jelentés. Azt írnám, hogy „ez a beszámoló jó!”. És melyik ez a beszámoló? Melyik cég, mikori pénzügyi kimutatásaira vonatkozik a véleményem? Azt írom, hogy az XY cég ZZ. évi éves beszámolója megbízható, valós képet nyújt! De milyen szabályok szerint kellett azt a beszámolót összeállítani? Mondjuk az immateriális javak magas értéke mögött a hazai szigorú aktiválási és amortizálási szabályok húzódnak meg, avagy egy olyan vállalati belső „éves beszámoló” van szó, amelynek során – mondjuk – csak az eredeti bruttó érték szerepeltethető, s ebben minden megkezdett kutatás során annak várható piaci értékét kell bemutatni. Könnyű belátni, hogy a kettő távolról sem azonos, s a megfelelő további hivatkozások nélkül annyira félreérthető lenne az egész, hogy nem is tudná betölteni a neki szánt szerepet a jelentés, végső soron maga a könyvvizsgálat sem. Ezen elvárás további részleteiről később, a jelentés szerkezetének ismertetése során még szólunk.

A **tömörség** első megközelítésben talán furcsának is tűnhet. Miért fontos ez? Nem mindegy, hány oldalas az a könyvvizsgálói jelentés? Nos! Bármilyen meglepő: Nem! Persze, itt ne arra gondoljunk, hogy egy, vagy másfél oldalas az, ez valóban nem jelentene érdemi különbséget.

Azonban az már tényleg számít, hogy 1-2 oldalas, vagy mondjuk 150 oldalas az a mű, aminek alapos és értelmezett elolvasása ahhoz szükséges, hogy eldönthessük, mennyire alapozhatjuk a gazdasági döntéseinket a vizsgált beszámolóban foglaltakra. Nem szabad elfeledkeznünk arról, a könyvvizsgálói jelentés olvasói számára a fő cél nem maga a jelentés, hanem annak alapján a beszámoló értelmezése. Ha 100-150 oldal kell áttanulmányozni és alaposan megérteni ahhoz, hogy eldönthessük, mennyiben támaszkodhatunk a pénzügyi kimutatásban foglalt adatokra, akkor komoly alternatíva lehet annak teljes elhagyása, s a kívánt információk más úton történő beszerzése (kikényszerítése), s ez megint végső soron a műfaj ellehetetlenítésének irányába hatna.

A **közérthetőség** annyit jelent, hogy olyan nyelvezettel, olyan megfogalmazással kell a könyvvizsgálói jelentést elkészíteni, hogy annak értelmezése, megértése ne okozhasson gondot a felhasználók számára. Egyszerűen belátható: Ha nem érthető a jelentés, akkor nem tudja a kitűzött célt szolgálni, így feleslegessé válik. Ugyanakkor fontos ehhez a szemponthoz további kiegészítéseket is melléteni, elkerülendő az esetleges félreértéseket! Meg kell határozni a potenciális felhasználók körét! Azért fontos ez, mert mondjuk az a kifejezés, hogy „mérleg”, más jelent a zöldségpiacon, s megint más a számviteli szakemberek számára. Ha olyan szinten kellene értelmezni a közérthetőséget, hogy a számviteli, gazdasági szakkifejezések is külön magyarázatra szorulnak, akkor lehetetlenség volna érdemi állásfoglalást 1-2 oldalba belezsúfolni. Éppen emiatt az is az említett elvárás tartalmához kapcsolódik, hogy a közérthetőséget azon szakemberek számára kell biztosítani, akik gazdasági döntéseik megalapozását várják tőlünk, s ebből a szempontból kell számukra az egyszerűen felfogható, megérthető segítséget megadnunk. Annak szól tehát a könyvvizsgálói jelentés, aki mondjuk egy éves beszámoló, vagy egy konszolidált beszámoló alapján kívánna dönteni, s nyilvánvaló, hogy neki az alapfogalmakat nem szükséges elmagyarázni.

A **meghatározott szerkezetben történő bemutatás** kötelezettsége nem csak egyféle „kényelmi szolgáltatás” az érdekhordozók, a döntéshozók felé, annak további fontos, minőségbiztosítási funkciója is van. Nem maradhat ki egyetlen fontos elem sem, s a lehető legkisebb félreértés elkerülése is kiemelt jelentőségű lehet. Épp ebben következett be most jelentős módosulás, itt kell majd keresnünk az „újdonságokat”! Ráadásul e tekintetben az is változott, hogy a korábbi szabályozás szerinti „egy dolog csak egyféle helyen fordulhat elő” megközelítést felváltotta a „tartalom elsődlegessége a forma felett” elvének alkalmazása: Attól függően, hogy mi a mondanivalónk, más és más helyen kell azt szerepeltetnünk. De ettől még érvényesülnie kell az elvárt újféle szerkezet kötöttségének is. A formai kötöttségek fontosságát támasztja alá az a tény is, hogy az EU-n belül a könyvvizsgálói jelentések más nyelvre történő lefordítását csak olyan személy végezheti, aki maga is könyvvizsgáló, így a nyelvi áttétel során képes annak felügyeletére is, hogy az eredeti tartalom ne módosuljon!

## 2.4. A könyvvizsgálói jelentés osztályozása

Megnéztük a könyvvizsgálói jelentéssel szemben támasztott elvárásokat, most a további ismerkedés során elemezzük, milyen szempontok alapján csoportosíthatók ezek a dokumentumok.

Első közelítésben kétféle szempont adódik:

- Formai szempont alapján
  - rövid jelentés, vagy
  - hosszú jelentés.
- Tartalmi mérlegelés után
  - tiszta jelentés és
  - minősített jelentés
    - minősített vélemény, vagy
    - figyelemfelhívás, esetleg egyéb jelentéstétel miatt.

A formai megkülönböztetés valóban a jelentés méretét veszi alapul. A „rövid jelentés” – ahogy azt minden szakmabeli jól ismeri – tényleg 1-2-3 oldal hosszúságú. Ez a leggyakrabban alkalmazott forma, vélhetően ez szolgálja leginkább a döntéshozók érdekeit.



A „hosszú jelentés” első közelítésben ugyancsak minden szükséges elemet kell, hogy tartalmazzon, e tekintetben azonos a röviddel. Emellett viszont – a gazdaság szereplői döntéseinek még jobb megalapozása, az érdekhordozók további kiszolgálása végett – a könyvvizsgáló elemzéseket is végez, s ezeket osztja még meg a döntéshozókkal. Tulajdonképpen helyettük dolgozik még tovább, viszont arra nagy figyelmet kell fordítania, hogy magát a döntést ne ő hozza meg. Csak tényeket közöljön, de azt ne „kommentálja”, pláne ne „javasoljon”, vagy „tiltson”. Sajátos könyvvizsgálói eszköz ez, a megrendelők külön kérésére szokott csak ilyen készülni. Komoly kockázatot is jelent, ha valaki ilyet ad ki, hiszen ha túlterjeszkedünk az elemzésen, azzal egy esetleges rossz döntés minden következményét magunkra húzhatjuk. Nem véletlenül nincs erre vonatkozó külön előírás a nemzetközi standardokban. Emiatt most további részletekbe nem is bocsátkozunk ezzel a jelentésformával kapcsolatban.

A tartalmi osztályozás annak alapján készülhet, hogy az auditor mit tapasztalt a vizsgálata során, s emiatt milyen végkövetkeztetésre jutott. Amennyiben „minden rendben volt”, azaz nem volt olyan lényeges hiba, vagy eltérés, illetve bizonytalanság a társasággal és a beszámolóval kapcsolatban, amit „közérdekűen” jelezni kellene, azaz a könyvvizsgálói vélemény ún. „hitelesítő záradék”, s figyelemfelhívó szakaszra sem volt szükség, akkor beszélhetünk tiszta jelentésről, míg ettől eltérő esetben az már minősített.

Fontos tehát kiemelni, hogy most az egész könyvvizsgálói jelentésről beszéltünk. Azért lényeges ez a pontosítás, mert a jelentés egyik elemét, a könyvvizsgálói véleményt is szokták hasonlóan osztályozni, azaz ott is megkülönböztethetünk tiszta és minősített véleményt. Viszont látni kell, hogy a tiszta vélemény „csak” annyit jelent, hogy a beszámoló készítési elvek és a könyvvizsgálat tárgya közötti összhangot megfelelőnek értékelte az auditor, azaz „hitelesítő záradékot” adott. Azonban emellett a figyelemfelhívó szakasz, vagy „egyéb kérdések” alkalmazása a jelentést még minősítheti, miközben a vélemény tiszta marad. Fordítva természetesen már nincsen eltérés. Ha minősített (azaz a hitelesítőtől eltérő) véleményt adtunk, az egyben a jelentés minősítését is jelenti.

## 2.5. A könyvvizsgálói jelentés szabályozása<sup>1</sup>

A következő logikus kérdés az lehet, vajon mi szabályozza a könyvvizsgálói jelentés tartalmát. Ahogy arról korábban már szóltunk: a „hivatalos jogszabályok”, azaz a hazai standardok előírásai (700-as a tiszta-, valamint a 705-ös /minősített vélemény/ és 706-os /figyelemfelhívás, egyéb kérdések/) mellett készült egy új szabvány is. A 701-es a könyvvizsgálói jelentésben (esetleg kötelezően) szerepeltetendő „kulcsfontosságú könyvvizsgálati kérdések” könyvvizsgálói jelentésben történő kommunikálásáról szól.

A 700-as témaszámú standard tartalmazza a tiszta könyvvizsgálói jelentés tartalmi és formai követelményeit, s ez ad általános útmutatást az alkalmazás körülményeire is.

Miután a 700-as szabvány csak a tiszta jelentéssel foglalkozik, az ettől eltérő esetekre vonatkozó előírásokat a 705-ös és a 706-os témaszámú standardok tartalmazzák. A 705-ösben található azon esetek általános leírása, amikor a könyvvizsgáló olyan eltérést, hibát vagy tényt tapasztal, ami miatt csak korlátozott véleményt, ellenvéleményt, vagy a véleménynyilvánítás visszautasítását tartalmazó záradékot ad, míg a 706-os szabványban szerepelnek a figyelemfelhívó szakasz, valamint az „egyéb kérdések” alkalmazási körülményei.

## 2.6. A jelentés szerkezete a standardok szerint

Nos, már megismerkedtünk a jelentés fogalmával, a vele szemben támasztott követelményekkel, az osztályozás szempontjaival, a szabályozással, így itt az ideje a részletekbe bocsátkozni, tehát tekintsük át a rövid könyvvizsgálói jelentés szerkezetét! (Lásd a 3. dián)

<sup>1</sup> A hazánkban is érvényes nemzetközi könyvvizsgálati standardok között a felsoroltakon kívül is van még olyan, amely a jelentéssel kapcsolatos. Ilyen a 710-es az összehasonlító adatok-, 720-as az egyéb információkkal-, 800-as a speciális keretelvekkel-, 805-ös a pénzügyi kimutatások egyes elemeivel-, illetve a 810-es az összesített pénzügyi kimutatásokkal kapcsolatos teendőkről. Ezekkel a jelen oktatási anyagban nem foglalkozunk!



## 2.6.1. A bevezető szakasz

A bevezető szakaszban nincs is változás a korábbi, már megszokott, ismert tartalomhoz képest. Itt található a következő megnevezés („cím”):

### Független könyvvizsgálói jelentés

Azért kell kiírni, hogy „könyvvizsgálói jelentés”, mivel ezzel különböztethetjük meg más, pl. felsőbb vezetők által a beosztottaktól kért egyéb szöveges beszámolóktól.

A „független” jelző ugyancsak lényeges tartalommal bír. Ne feledkezzünk meg arról, hogy a nagyobb vállalatcsoportok nemritkán alkalmaznak könyvvizsgálókat, belső auditorokat, akik a csoport tagjainál valóban könyvvizsgálatot végeznek, viszont ennek során „csak” a csoport vezetésének szempontjait veszik figyelembe, az általuk végzett ellenőrzések megállapításai is elsősorban a vezetőségnek szólnak. Ők – mint a függetlenített belső ellenőrzés csúcsszervezete – a cégcsoport alkalmazottai, így rájuk nem vonatkoznak a nemzetközi és nemzeti normák szerinti függetlenségi követelmények. Emiatt viszont az általuk kiadott jelentések még akkor sem helyettesíthetik a független könyvvizsgálói jelentést, ha adott esetben annak tartalma ugyanaz, és akár a mögötte elvégzett vizsgálatok sem különbözőek. Miután „elfogult kézből”, ugyancsak a cég vezetésének irányítása alá tartozó személytől származik, az nem lehet alkalmas az eredeti cél szolgálatára.

### 2. A könyvvizsgálói jelentés változásai /3. dia

#### A könyvvizsgálói jelentés szerkezeti felépítése:

- Bevezető szakasz (cím és címzett)
- Véleményező szakasz
  - Vélemény (tartalma, fajtái, szabályozása)
  - A vélemény alapja
  - (Figyelemfelhívás – A vállalkozás folytatása)
  - Kulcsfontosságú könyvvizsgálati kérdések
  - (Figyelemfelhívás)
- (Egyéb kérdések)
- A pénzügyi kimutatásokkal kapcsolatos felelősség kérdései
  - A vezetés felelőssége
  - A könyvvizsgáló felelőssége
- Egyéb jelentéstételi felelősségek (kötelezettségek)
- Befejező szakasz
  - (A megbízásért felelős partner neve)
  - A könyvvizsgáló címe
  - A könyvvizsgálói jelentés dátuma

A megszólítás („címzett”) pusztán ezt jelenti:

#### A Kizárólag Oktatási Céllal Alkalmazható Társaság Tulajdonosainak!

Ez lényegében csak egy hagyomány, s arra a kezdeti időre utal, amikor még valóban „csak” a tulajdonosok érdekei érvényesítésének céljából készültek a jelentések. Fontos tudni, hogy még ha a fenti megszólítást olvashatjuk is, a független könyvvizsgálói jelentés nyilvános, az minden érdekhordozó számára készült. Külön felhívja a szabvány a figyelmet arra, hogy a jelentés bizalmas információkat nem tartalmazhat, még a fenti „félreérthető” megszólítás ellenére sem!

## 2.6.2. A véleményező szakasz

A következő rész már sokkal érdekesebb: Ez a véleményező szakasz.

**Már most? Itt? Az elején? Igen!**

Talán a jog szerinti („hivatalos”) könyvvizsgálatot végző kollégák döntő többségének a gyakorlatában itt lesz tetten érhető a legmarkánsabb változás. Mintha egy fontos koncepcióváltás történt volna a standardok megalkotása során. Az eddigi „óvatosság”, a félreérthetőség maximális elkerülése, mint első számú szempont a könyvvizsgálói jelentések összeállítása során át kellett, hogy adja a helyét a „hatékonyság”-nak, a legfontosabb elem, a vizsgálatok eredménye leginkább érdeklődésre számot tartó kijelentése primátusának. Nem véletlen volt a mottó a fejezet legelején: „In medias res!” Azonnal a dolgok közepébe vágva, a lényegre térve: Megfelelő-e az összhang a beszámoló és a kapcsolódó keretelvek között.

Az új, átdolgozott, 700-as témaszámú, a pénzügyi kimutatásokra vonatkozó vélemény kialakításával és a jelentéskészítéssel foglalkozó nemzetközi könyvvizsgálati standard által elvárt „új jelentés” már ezt a tagadhatatlanul legfontosabb dolgot helyezte előtérbe. Persze ez aztán logikusan megkíván pár további szerkezeti átalakítást is.

Ha egyszer a jelentés gyakorlatilag a véleménnyel kezdődik, akkor – ha lehet – még fokozottabban át kell gondolni, hogy ebben milyen „jelölő adatokat”, az adott beszámolót minél pontosabban beazonosító információkat szerepeltetünk. Ezek közül elsőként az érintett céget, társaságot kell pontosítani, megnevezni. Azt, hogy a vizsgálat tárgyát képező pénzügyi kimutatások (pl. egy éves beszámoló) kinek az adatait tartalmazza, a cég nevének, székhelyének és (ha van) cégjegyzék számának meghatározásával lehet egyértelműsíteni. Ezen adatok megadásával lényegesen csökken az összetéveszthetőség veszélye.

Itt kell szerepeltetni azt a tényt is, hogy a szóban forgó dokumentumok könyvvizsgálatát elvégeztük.

Miután a vélemény az elejére került, így a társaság mellett magát a beszámolót, a pénzügyi kimutatásokat is be kell azonosítani. Ennek során meg kell nevezni az ebben szereplő egyes fő részeket (pl. az éves beszámoló esetében a mérleg, az eredménykimutatás és a számviteli politika lényeges elemeit is magában foglaló kiegészítő melléklet), azok dátumát/időszakát is beleértve ebbe.

A következő fontos előírás – és ebben nincs újdonság, ez eddig is így volt – annak egyértelmű kifejezése, hogy a beszámoló összeállításának alapjául szolgáló szabályrendszer (azaz a „keretelvek”) milyen végeredményt vár el, milyen koncepcióval készült. Azaz lényegében az alkalmazott számviteli szabályokat kell megnevezni és minősíteni, besorolni a megadott kétféle kategória egyikébe.

A „megnevezés” talán egyszerűbb. A magyarországi jog szerinti könyvvizsgálatok legnagyobb részében a számvitelről szóló 2000. évi C. számú törvényről, illetve a hazánkban általánosan elfogadott számviteli alapelvekről van szó, de ma már készülhet ilyen a Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardok (IFRS) szerint is.

A „rég” szabvány is elvárta, hogy a vélemény szövegében legyen egyértelmű utalás arra, ha egy szabályrendszer középpontjában a „valós bemutatás” áll, **ennek hiányában** pedig olyan elvárásról van szó, ahol a jogszabálynak való megfelelés a cél. Ez két, egymásnak élesen ellentmondó megközelítés!

Az alkalmazott (alkalmazandó) számviteli előírások, szabályok az előzőek alapján tehát az alábbi két csoportba sorolhatóak:

#### **A beszámolási keretelvek fajtái:**

- Valós bemutatást előíró
- Megfelelést elváró

Ez a kétféle megközelítés nem csak, hogy kizárja egymást, de le is fedí a lehetséges valamennyi esetet, lévén a második csoport komplementere az elsőnek. Azaz ha nem „valós bemutatást” ír elő a szabályrendszer, akkor csak a másíkról, a megfelelést elváróról lehet szó!

Fontos, hogy el tudjuk határolni ezt a két kategóriát. Ehhez – ahogy azt korábban, az eddigiekben is tettük – két kérdésre kell egyértelmű választ találnunk, s azok szerint máris megtörténhet a besorolás.

Akkor beszélhetünk „valós bemutatást” előíró szabályrendszerrel, ha

1. van olyan lehetőség, hogy a megfelelő körülmények esetén el lehet térni az egyébként tételes szabályoktól, és
2. bizonyos dolgokat akkor is szerepeltetni kell a beszámolóban, ha erre nincs tételes előírás.

Ha ez a két lehetőség/elvárás/szabály szerepel a kérdéses jogszabályban, akkor valós bemutatásról van szó.

Most már csak azt kell eldöntenünk, hogy a már hivatkozott, Magyarországon legelterjedtebb esetben, a számviteli törvény alapján elkészített éves beszámolók (esetleg egyszerűsített éves beszámolók) esetében melyikről is van szó.

Az előzőekben áttekintettük, mit is kell figyelni, most alkalmazzuk is! Mit is találunk a számviteli törvény 4.§ (4) bekezdésében és a 88.§ (1) bekezdéseiben?

**4. § ... (4)** A törvény előírásaitól csak abban a kivételes esetben lehet – a könyvvizsgáló egyetértése és ilyen tartalmú nyilatkozata mellett – eltérni, ha az adott körülmények mellett e törvény valamely rendelkezésének alkalmazása [ideértve a (3) bekezdés szerint a kiegészítő mellékletben való bemutatást is] nem biztosítja a (2) bekezdés szerinti megbízható és valós összképet. Minden ilyen eltérést közölni kell a kiegészítő mellékletben, bemutatva annak indokait, valamint az eszközök-reforrásokra, a pénzügyi helyzetre és az eredményre gyakorolt hatását is.<sup>1</sup>

**88. § (1)** A kiegészítő mellékletbe azokat a számszerű adatokat és szöveges magyarázatokat kell felvenni, amelyeket e törvény előír, továbbá mindazokat, amelyek a vállalkozó vagyoni, pénzügyi helyzetének, működése eredményének megbízható és valós bemutatásához a tulajdonosok, a befektetők, a hitelezők számára – a mérlegben, az eredménykimutatásban szereplőkön túlmenően – szükségesek. A kiegészítő mellékletben be kell mutatni a sajátos tevékenységgel kapcsolatos – más jogszabályban előírt – információkat is.<sup>1</sup>

Ez tehát azt jelenti, hogy „megfelelő körülmények esetén” el lehet térni az előírásoktól (az, hogy ennek során mit kell még tenni, a jelen szempontból nem releváns), illetve „mindazon további magyarázatokat” is szerepeltetni kell a kiegészítő mellékletben, amelyek a „megbízható és valós összkép bemutatásához” szükségesek. Ezek alapján egyértelműen kijelenthetjük, hogy a számviteli törvény szerint összeállított beszámolók esetében a „valós bemutatást” is ki kell emelni a könyvvizsgálói jelentések véleményében.

A fentiekkel ellentétben a Mikrogazdálkodói beszámolót (398/2012-es kormányrendelet alapján) készítő vállalkozások a "Megfelelést elváró" keretelvek szerint állítják össze beszámolójukat.

### 2.6.2.1. A vélemény

A vélemény/záradék tehát az előbbi „beazonosítást segítő” információkkal kiegészítve lesz az első dolog, amit közlünk a jelentésben! Nyilvánvaló, hogy az egész könyvvizsgálatot azért végeztük, azért gyűjtöttük a bizonyítékokat, hogy a kialakult meggyőződésünket a beszámoló és az összeállítás alapjául szolgáló beszámoló készítési elvek közötti összhangról a döntéshozó gazdasági szakemberek, az érdekhordozók tudomására hozzuk. Ennek a kialakult meggyőződésnek, az egész munka végtermékének tagadhatatlanul legfontosabb eleme az ezzel kapcsolatos szöveges állásfoglalás, ezért volt lényegében minden, tehát kétség sem férhet ahhoz, hogy tényleg ez a legfontosabb üzenete a munkánknak. (Még abban az esetben is, ha valamely elháríthatatlan okból nem tudunk könyvvizsgálói véleményt adni, akkor a „véleménynyilvánítás visszautasítása” tartalmú záradékot kell itt szerepeltetnünk.)

Fontosságát talán az is jelzi, hogy a hatályos számviteli törvény a 156. § (5) bekezdés e) és f) pontjaiban – sajnos – külön-külön is említi, mint a könyvvizsgálói jelentés kötelező elemét. A baj csak az, hogy ez a két kifejezés – a mai gyakorlatban – egy és ugyanaz. Addig is, amíg ez nem kerül pontosításra a hivatkozott jogszabályban, kezeljük szinonimaként azokat.

A kétféle elnevezés mögött ma már pontosan ugyanaz a tartalom húzódik meg. Eredetileg a záradék a mérleg és eredménykimutatás minden egyes közzétett példányára közvetlenül ráírt hitelesítő minősítést jelentette. („A jelen mérleget/eredménykimutatást hitelesítem!”) Addig, amíg ez fizikailag nem volt elválasztható az adott pénzügyi kimutatástól, ezzel nem is volt gond.

<sup>1</sup> 2000. évi C. sz. törvény 2016. június 4-től hatályos szövege.

Azonban az irodatechnika fejlődésével ez a helyzet mára gyökeresen megváltozott. Ezért is kell külön jelentést készíteni, s emiatt szükségesek a beazonosító információk is.

A nemzetközi könyvvizsgálói szabványok eredeti, angol szövege „opinion”-t ír, aminek pontos fordítása: „vélemény”. Miután ennek kialakítására a begyűjtött könyvvizsgálói bizonyítékok eredményeként, azok áttekintése és értékelése után kerülhet sor, így ez a meghatározás fedi leginkább a valódi tartalmat is. Ugyanakkor a számviteli törvény szövegezése során – valószínűleg hagyománytiszteltből – ragaszkodtak a régi elnevezés megtartásához.

### 2.6.2.1.1. A hitelesítő vélemény

Abban az esetben, ha a vizsgálat során azt állapítottuk meg, hogy a beszámolóban közölt adatok nem tartalmaznak lényeges hibát, azok nem félrevezetőek, s alapvetően megfelelnek a vonatkozó jogszabályi előírásoknak, akkor nincsen további teendők, a véleményt késznek tekinthetjük. A javasolt szöveg a következő lehet<sup>1</sup>:

*Elvégeztük a Kizárólag Oktatási Célra Alkalmas Társaság (székhelye: ...; cégjegyzék száma: ...; a továbbiakban „a Társaság”) 20X1. évi éves beszámolójának könyvvizsgálatát, amely éves beszámoló a 20X1. december 31-i fordulónapra készített mérlegből (melyben az eszközök és a források egymással megegyező végösszege ... eFt; a saját tőke összege ... eFt), az ezen időponttal végződő üzleti évre vonatkozó eredménykimutatásból (ahol az éves nettó árbevétel ... eFt; az adózott eredmény pedig ... eFt), valamint a saját tőke változását, a cash-flow kimutatást és az alkalmazott számviteli politika lényeges elemeit is tartalmazó kiegészítő mellékletből<sup>2</sup> áll.*

*Véleményünk szerint az éves beszámoló a Kizárólag Oktatási Célra Alkalmas Társaság 20X1. december 31-én fennálló vagyoni és pénzügyi helyzetéről, valamint az ezen időponttal végződő üzleti évre vonatkozó jövedelmi helyzetéről megbízható és valós képet ad a számvitelről szóló 2000. évi C. számú törvény (számviteli törvény) előírásaival és a Magyarországon általánosan elfogadott számviteli elvekkel összhangban.*

Ennél – ha szükségesnek tartjuk – többet, vagy kevesebbet is írhatunk az éves beszámoló pontosabb beazonosítását illető adatok tekintetében (természetesen a vonatkozó kötelező elvek-, különösen a tömörség követelményének betartásával), de „nagyon mást” nem. Ilyenkor, az említett hitelesítő vélemény megadásakor mondják, hogy az auditor „hitelesítette”, vagy „elfogadta” a beszámolót, noha valódi értelemben nincsen szó elfogadásról, mindössze azon túl, hogy a vezetőség azt magáénak ismerte el – hiszen aláírta – ezzel a könyvvizsgáló is „egyetért”, a saját hírnevét és könyvvizsgálói tekintélyét is „mellé teszi”. Ezzel növeli a beszámoló hitelét, így megkönnyíti a döntéshozók munkáját, meglapozza a döntéseiket, s ezzel végső soron elérte a célját a könyvvizsgálat.

<sup>1</sup> A jelen oktatási anyag szerzői úgy gondolják, hogy a beszámoló beazonosításához célszerű lenne az itt szerepeltetett adatokat megadni. Erre viszont semmi ilyen tételes felsorolás, előírás nem található a standardokban. A szerzők szakmai véleménye szerint az egyik legfontosabb ilyen adat a saját tőke értéke. Ehhez képest a mérlegfőösszeg kevésbé fontos, azonban mivel eddig az szerepelt a mérleg azonosítójaként célszerű azt is feltüntetni. Az eredménykimutatásból az ehhez mérhető összevont mutatószám, az éves árbevétel, amit véleményünk szerint szintén célszerű azonosítóként szerepeltetni a könyvvizsgálói jelentésben. A korábban használt „mérleg szerinti eredmény” megszűnt, helyette az „adózott eredmény” kell feltüntetni.

<sup>2</sup> A felülvizsgált, új standardok magyar fordításában – a jelen tananyag kiadásáig – „kiegészítő melléklet” helyett a „kiegészítő megjegyzések” kifejezés található. Ez valóban jobban megfelel a nemzetközi beszámolási elvekben alkalmazott fogalomnak, ugyanakkor addig, amíg a számviteli törvényben nem változik meg ennek a beszámoló résznek a neve, a szerzők szakmai véleménye szerint csak az IFRS szerinti beszámolókhöz adott független könyvvizsgálói jelentésben célszerű azt használni. Miután a hazai könyvvizsgálatok ma még túlnyomó része a számviteli törvény szerinti éves (egyszerűsített éves) beszámolókhöz kötődik, itt a régi név használatát javasoljuk. Ezen belül ugyanakkor – épp a nemzetközi pénzügyi beszámolási elvekhez való közelítés okán – a szerzők szerint célszerű kiemelni, hogy ez a beszámoló elem tartalmazza a saját tőke változásának és a cash flow alakulásának az adatait is.

### 2.6.2.1.2. A minősített vélemény

Amellett, hogy a gyakorlatban valóban az előbbi a leggyakoribb (és persze a leginkább kívánatos) eset, hiszen tulajdonképpen „minden rendben van”, nincs lényeges hiba a beszámolóban, annak közzététele is megfelel az előírásoknak, azért sajnos előfordulhat, hogy nem ez a helyzet. Van valami „komoly baj”, nem ilyen szép, nem ilyen kedvező a leányzó fekvése. Ebben az esetben – ahogy azt korábban már jeleztük – minősített véleményt kell adnunk, s már e fejezet címe is más lesz, „... vélemény”. Ki kell, hogy írjuk, milyen véleményt adtunk. Ez „korlátozott vélemény”, „ellenvélemény”, vagy „a véleménynyilvánítás visszautasítása” lehet. Erről a későbbiekben még bővebben szólnunk.

Általában a minősített vélemény szabályait, az arra vonatkozó előírásokat, ha úgy tetszik az előbbiektől (a hitelesítő véleménytől) való eltérés lépéseit már egy másik szabvány, a 705-ös témaszámú, „A független könyvvizsgálói jelentésben szereplő vélemény minősítései” című nemzetközi könyvvizsgálati standard tartalmazza. Tekintsük át ennek a szabályait!

#### A vélemény minősítésének alapvetően kétféle oka lehet.

Az egyik, ha a könyvvizsgáló nem tudta elvégezni az általa szükségesnek vélt vizsgálatokat, azaz nem tudta megszerezni a vélemény alapjául szolgáló „kellő bizonyosságot”. Ebben az esetben az auditort korlátozták (vagy valami korlátozta) a munkájában, azaz röviden **hatókör korlátozásról** beszélhetünk.

A másik lehetséges ok, ha lényeges hibát talált a beszámolóban, s erre hiába hívta fel a vezetőség, az irányítással megbízott személyek figyelmét, ők mégsem javították/javíttatták azt ki. Miután a javításra a könyvvizsgáló szerint szükség lett volna, a menedzsment szerint pedig nem (ezért nem nyúltak hozzá), így ebben az esetben **véleményeltérésről** van szó!

Viszont azt is meg kell, hogy nézzük mindkét esetben, a jelzett ok mértéke, nagysága mekkora a vizsgált beszámoló egészéhez képest. Amennyiben azt találjuk, hogy az nem a teljes beszámolóra, hanem annak „csak” egyes részelemeire terjed ki (szakszerűbben meghatározva: a beszámoló egyes súlyponti elemeinél lényeges hatása van az ismertetett oknak, de más, további súlyponti elemek esetében nincsen szerepe), akkor „csak” **lényeges, korlátozott hatásról** beszélhetünk. Ha viszont kihat a teljes beszámolóra (annak majd mindegyik súlyponti elemére), azaz „**átfogó**” a hatása, akkor nem elégedhetünk meg a korlátozással, hanem teljes **elutasítást** kell megfogalmazni.

#### A minősített vélemény fajtái:

- Korlátozott vélemény:
  - véleményeltérés miatt – van benne lényeges hiba,
  - hatókör korlátozás miatt – lehet benne lényeges hiba.
- Ellenvélemény (átfogó mértékű véleményeltérés miatt)
- Véleménynyilvánítás visszautasítása (átfogó mértékű hatókör korlátozás miatt)

Haladjunk most visszafelé!

A véleménynyilvánítás visszautasítása talán a legrosszabb minősítés, amit egy könyvvizsgáló kiállíthat az általa ellenőrzött társaságról. A pontos jelentése az, hogy a könyvvizsgálat során olyan gátló tényezők akadályozták a munkát, aminek eredményeképp az auditor nem kerülhetett abba a helyzetbe, hogy könyvvizsgálói véleményt mondhasson. Nem sikerült kellő bizonyosságot szereznie a beszámolóban szereplő adatok, állítások valódiságáról (vagy azok meghatározó elemeiről), emiatt lényegében nem is tud mit mondani.

Nem állíthatja (mert nem tudja bizonyítékokkal alátámasztani), hogy a pénzügyi kimutatások nem jók, de ennek ellenkezőjéről, azok megbízhatóságáról, valódiságáról sem tud nyilatkozni.

A szabvány azt mondja, ilyenkor a könyvvizsgálat hatóköre olyan súlyosan sérült, hogy megalapozott vélemény – a meggyőződés lehetetlensége miatt – nem adható.

Talán kívülállók számára furcsának tűnhet, hogy azért írunk egy, vagy több oldalt, hogy tudassuk mindenkivel, nem tudunk mit mondani, de könnyen belátható, hogy a felhasználók, az érdekhordozók, a gazdasági döntéshozók várják az eredményt. Addig, amíg nem tudnak semmit, addig bizonytalanok, s ennek elosztatására jobb a „semmit” hivatalosan közölni.

Azért mondják ezt a legrosszabb vélemény-típusnak, mert az ezt előidéző okokban benne rejlik az a lehetőség is, hogy a cég vezetősége, az irányítással megbízott személyek nem akarták, hogy kiderüljenek a cég esetleg szabálytalan ügyletei, azaz fennállhat a szándékosság gyanúja/ténye.

Lehet bárhol hiba (ámbar az biztos, hogy nem jó), lehet sok esetben valódi véleménykülönbség egy-egy ügylet elszámolása, szerepeltetése során a vezetőség és a könyvvizsgáló között, de az, hogy egyáltalán nem szeretnék semmit megmutatni a kívülállóknak, illetve nem hagyom, hogy azt más leellenőrizze (noha erre jogszabály kötelez), már-már a csalás, a félrevezetés kategóriájába tartozik. Picit ahhoz lehet ez hasonló, mint amikor valaki tartozik sok pénzzel másnak, s nem adja azt vissza. Noha volna rá fedezete, de hiányzik az akarat. Ha ilyen szituációban kívülállóként választhatunk két személy közül, melyiknek adnánk inkább kölcsön? Az elsőnek nem biztos, hogy lesz majd pénze, de ha igen, akkor visszaadja, amit kapott, míg a másikinál az erre vonatkozó szándék is kétséges, akkor valószínűleg előbb kötnénk ügyletet az elsővel, mint a másodikkal!

Épp emiatt kiemelten fontos, hogy abban a kedvezőtlen esetben, ha ezt tapasztaltuk, akkor a 705-ös standard előírásaival összhangban ezt **kommunikálnunk kell a vezetőség felé**, fel kell kérni őket az akadályok elhárítására. Ha viszont ezt nem teszik meg, tehát **a menedzsment szándékos magatartása húzódik meg a könyvvizsgálói hatókör korlátozása mögött, akkor vissza kell lépni a könyvvizsgálattól!**

Amennyiben erre nincs már jogszerű lehetőség, mert az ellentétes valamely vonatkozó jogi előírással, akkor maradhat a véleménynyilvánítás visszautasítása, de emellett a 706-os témaszámú standard szerinti „egyéb kérdések” fejezetben azt is le kell írni, hogy miért nem tudtak visszalépni a megbízástól. Ez tehát tagadhatatlanul a legsúlyosabb eset, s a mögötte meghúzódó erősen negatív tartalom is megkívánja az említett határozott kezelést. Felmerülhet a kérdés, hogy lehet-e a vezetőség szándékán kívül álló, „objektív” oka az ilyen fokú hatókör korlátozásnak. Nos, persze, hogy lehet! Gondoljunk csak egy természeti katasztrófára, amelynek során mondjuk a társaság iratanyagának jelentős része megsemmisül, s azt máshonnan sem tudják pótolni. Ebben az esetben szó sem lehet szándékosságról, így egész más az üzenete a véleménynyilvánítás visszautasításának.

A hatókör korlátozásának enyhébb esetében a véleménynyilvánítás teljes elutasítása helyett adható korlátozott vélemény is, de vigyázzunk, nehogy félreértsük ezt a mondatot. Nem arról van szó, hogy az auditor kénye-kedve szerint választhat, melyik variációt alkalmazza, hanem a feltárt körülmények ismeretében és azok alapján kell döntenie. A standard „csak” annyit mond, hogy a korlátozás könyvvizsgálatra gyakorolt hatásának függvényében kell döntenie, tehát enyhébb esetben elég a kevésbé szigorú szankció, míg a teljes hatókör korlátozás csak „teljes elutasítással” párosulhat.

A szabály – első olvasatra – nyilvánvaló, egyszerű és érthető, azonban a gyakorlati alkalmazása már számos problémát vethet fel, mert a valóságban – sajnos – semmi sem fekete, vagy fehér, s az átmenetet adó „szürke” zóna rendkívül széles és árnyalt.

Mondjuk adott egy olyan vállalkozás, amelynek mérlegében szerepelnek készletek, nem is teljesen elhanyagolható ezek mértéke és évközi változásai, azonban mégsem egyedül ez adja a beszámoló súlypontját. Nos, ennél a társaságnál – tételezzük fel, hogy objektív, rajtuk kívülálló okok miatt pl. az eredetileg választott könyvvizsgáló tartósabb betegsége okán – december végén derül ki, másik auditort kell választaniuk. Ez csak január végén történt meg, s emiatt a készletek év végi leltározásán való – egyébként indokolt – részvétel nem valósulhat meg. Nem is vezetnek évközi készletnyilvántartást, a kapcsolódó könyvvizsgálati munka nem váltható ki más módon. Ez nyilvánvalóan hatókör korlátozás, a készletek év végi mérlegértékére vonatkozóan nem tudunk bizonyítékot szerezni, így nincsen más lehetőség, korlátozott záradékot kell adni.

Ha viszont ez egy kereskedő társaság, akinek jószerével csak ez a készlete van, annak alacsony a forgási sebessége, ugyanakkor magas a káló, a rendszeres „belső veszteség” is, akkor ugyanazon további mellékkörülmények (ami a könyvvizsgáló személyének kényszerű cseréjére vonatkozik) ellenére már más lesz a végeredmény. Ebben az esetben vissza kell utasítani a véleménynyilvánítást, mert a közvetlen és közvetett hatások miatt gyakorlatilag az egész beszámolót érinti a hatókör korlátozás.

Ez a két példa arra is alkalmas, hogy ismét belássuk, nem kizárólag szándékos magatartás vezethet erre a végkifejletre.

Emellett azt is megerősíthetjük, nincs két egyforma eset, s a könyvvizsgálónak mindenkor az adott, épp ott felmerült eset valamennyi ismert körülményének számításba vételével kell döntést hoznia, ami valóban nem egyszerű feladat. De egyben ez adja a szakma szépségét is!

A következő vizsgálandó minősített záradék **véleményeltérésből fakad**. Jelentése, hogy az aláíró könyvvizsgáló szerint a vizsgált beszámolóban lényeges hiba van, az félrevezető lehet, ezért nem alkalmas a döntéshozók döntéseinek megalapozására.

Ez súlyos vád, amit természetesen ebben az esetben is majd később, a vélemény után, „a korlátozott vélemény alapja”, vagy „az ellenvélemény alapja” című fejezetben megfelelő érvekkel alá kell támasztani. Ennek során röviden, célratörően, de mégis megfelelő részletességgel fel kell hívni a beszámoló felhasználóinak figyelmét arra, hogy hol és mit „rontottak el”, miben nem értettek egyet<sup>1</sup> a vezetőség és a jelentés aláírója. Így a vélemény arról szól majd, hogy az XY társaság ilyen és ilyen beszámolója nem nyújt megbízható, valós képet. **Nem-, vagy csak korlátozottan alkalmas** az érdekhordozók döntéseinek megalapozására. A **korlátozás** ebben az esetben is azt jelenti, hogy a **lényeges hiba** nem átfogó, emellett – ha korlátozottan is, de – még bizonyos fokú érdemi tájékozódásra jó a vizsgált pénzügyi kimutatás-csomag, míg ha ennek mértéke tulajdonképpen kiterjed a teljes közzétett anyagra, **átfogó is a jelentős hiba, akkor ellenvéleményt adunk**.

Mondjuk egy cég nagymennyiségű saját termelésű készletet – nagyobb értékű fogyasztási cikket – értékesített a tárgyévben, a beszámoló lényegében nem is tartalmaz mást, mint az ebből származó kiemelkedő eredményt. Viszont nem képezték céltartalékot a lehetséges garanciális javításokra. Arra hivatkoztak, hogy „nem szokott meghibásodni a termék”, miközben a korábbiakban 10-15%-ban voltak ilyen problémáik. Azt is elmondták, hogy ha elszámolták volna a kívánt mértékű céltartalékot, akkor nem lett volna elég magas az eredmény a tulajdonosok által elvárt osztalékra és emiatt az ők sem kaptak volna prémiumot.

A vezetőség érvei érthetőek ugyan, de a beszámoló szempontjából teljesen elfogadhatatlanok, így ilyenkor nem marad más lehetőség a könyvvizsgáló számára, mint az ellenvélemény.

A fenti véleményeltérés – más környezetben, ha az eredménynek csak kisebb része származik ebből a „garanciátlan értékesítésből” – viszont vezethet „mindössze” korlátozott záradék kiadásához is. Ha emellett a beszámoló más súlyponti elemeket is tartalmaz (jelentős befektetett eszközállomány, komoly pénzügyi tartalékok, könnyen, jól értékesíthető készlet, kiemelkedő eredménytartalék), akkor az is elképzelhető, hogy a közel azonos indoklás után „kevésbé szigorú” végeredményre, korlátozott vélemény kiadására jutunk. Az indoklás, mint arról már szóltunk, most is a vélemény után, esetünkben a „korlátozott vélemény alapja” című fejezetben olvasható, miközben a véleményben már az a fordulat következik, hogy „a beszámoló csak korlátozottan-, a későbbi indoklás szerinti céltartalék-képzés hiányából származó többlet-eredmény kivételével nyújt megbízható, valós képet.

A 705-ös témaszámú szabvány első olvasatra világos és egyértelmű útmutatást ad: Ha a véleményeltérés (hiba) az egész beszámólót érintő, „átfogó” mértékű, akkor ellenvéleményt kell adni, míg abban az esetben, ha a probléma csak egy jól körülhatárolható részt érint, emellett vannak más súlyponti elemek is, és azok valóságtartalma nem hagy lényeges kívánnivalót maga után, akkor „elegendő” a korlátozott záradék is.

Megint a fekete-fehér, miközben a valóság sok esetben a kettő közötti átmenet. Ismét nem adható olyan magyarázat, ami „gondolkodás és mérlegelés nélkül” alkalmazható lenne.

Lehet még egy sajátosan hazai eset, amikor korlátozott vélemény közreadásával oldunk meg egy problémát, a taggyűlés által még el nem fogadott, tehát a közzététel előtt módosítható beszámolóhoz kiadott könyvvizsgálói jelentés kérdését. Miután a hatályos jogszabályi előírások mellett ezt a bajt nem lehet jól megoldani, többek között egy úgynevezett „technikai korlátozással” adhatunk tüneti kezelést.

<sup>1</sup> A könyvvizsgálat – mint már jeleztük – időben hosszabb folyamatot foglal magában. Ennek során a vonatkozó standard előírásai szerint kötelező a vezetőséget folyamatosan tájékoztatni a felmerült gondokról, problémákról, így az esetlegesen feltárt hibákról is. Természetesen nem lehet annak sem akadálya, hogy a vezetőség ezekre reagáljon, adott esetben ki is javíthatja a feltárt eltéréseket. Ha ezt megteszi – s az esetek többségében ez is történik – akkor a hiba megszűnt, a beszámoló már jó, így nincsen szükség további „szankcióra”, minősítésre. Ha erre mégsem kerül sor, akkor ez a helyzet lehet megint „objektív, külső ok” következménye, de gyakrabban előfordul, hogy a vezetőség azt mondja, nem fogadja el az érveket, nem ért egyet azokkal, marad az eredetileg írott tartalom a pénzügyi kimutatásban. Miután annak összeállítása nem a könyvvizsgáló kompetenciája, így ilyenkor nincs más mód, mint a vélemény minősítése. Innen is eredeztethető a rendkívül találó és kifejező magyar fordítás: ellenvélemény.



A gondot az jelenti, hogy a számviteli törvény nincs teljes összhangban a gazdasági társaságok alapításának és működésének körülményeit szabályozó ptk. előírásaival. A ptk. 3:131. § (2) bekezdése szerint „Az állandó könyvvizsgálót a társaság legfőbb szervének a társaság beszámolóját tárgyaló ülésére meg kell hívni. A könyvvizsgáló ezen az ülésen köteles részt venni, de távolmaradása az ülés megtartását nem akadályozza.” Ugyanakkor a számviteli törvény 158. § (6) bekezdése azt tartalmazza: „Kötelező könyvvizsgálat esetén a könyvvizsgáló által ellenőrzött éves beszámoló, egyszerűsített éves beszámoló, összevont (konszolidált) éves beszámoló a független könyvvizsgálói jelentéssel együtt terjeszthető a legfőbb szerv (a részvénytársaság közgyűlése, a korlátolt felelősségű társaság taggyűlése) elé.” Ez utóbbi – mint látható – sokkal szigorúbb megközelítés, hiszen a tulajdonosi döntés, a beszámoló elfogadása előtt várja el a végleges jelentés kiadását. Attól függetlenül, hogy a nemzetközi könyvvizsgálati standardok ezt a megoldást is megengedik, – a független könyvvizsgálói jelentés kiadása feltételeként „csak” azt írják elő, hogy a vezetőség ismerje el sajátjának a beszámolót (azaz írja alá) – ezzel együtt így sokkal több esélye van a tévedésnek. Miközben nincs ésszerű magyarázat a hazai szabályozásban szereplő indokolatlan „túlzott szigorra” (már a tulajdonosi döntéshez álljon rendelkezésre a végleges, aláírt jelentés). Bőven elég lenne a ptk.-ban lévő elvárások betartása: Legyen „kéznél” a könyvvizsgáló a beszámoló elfogadásakor, de a „végső áment” csak a végén, az elfogadás követően kelljen kimondani, elég lenne akkor, utána kiadni a közzétételre alkalmas független könyvvizsgálói jelentést. Amennyiben ez a szabály a közérdeklődésre számot tartó társaságok védelmét szolgálja, akkor is jobb lenne csak azt eltérően szabályozni.

A minősített véleményekből leszűrhetjük tanulságként, hogy a korlátozott záradékot akkor kell/lehet alkalmazni, ha a feltárt probléma mértéke, a teljes, felülvizsgált beszámolóban elfoglalt helye kevésbé meghatározó, s emellett vannak más, fontos, súlyponti elemek is, amelyeknél „mindent rendben találtunk”, amelyek aggály nélkül alkalmasak gazdasági döntések megalapozására. Amennyiben az indoklásban kifejtett „gond” átfogó, lényegében a teljes beszámolóra, annak minden fontosabb elemére kihat, tehát ha „kevés a korlátozás”, akkor a kiváltó ok ismeretében – hatókör korlátozás esetén a véleménynyilvánítás visszautasítása, más véleménykülönbség esetén az ellenvélemény – azaz mindenképpen a szigorúbb záradék-minősítés alkalmazandó. Más, „kevésbé fájó” megoldást nem enged a szabvány.

### 2.6.2.2. A vélemény alapja

Az eddigiek alapján megadtuk a döntéshozók számára legfontosabb információt: Vagy azt állítottuk, hogy a beszámoló alapján meg lehet hozni a kívánt döntéseket, vagy jeleztük, ha valahol akár „csak” lényeges, akár átfogó „baj van”. Most ezt a határozott kijelentésünket kell megindokolnunk.

#### 2. A könyvvizsgálói jelentés változásai /4. dia

##### 4 kötelező elem:

1. KV szabályok beazonosítása
2. Mit is kellett nekünk csinálni – de hivatkozással!!!
3. Függetlenség – és annak joghatósága (hol érvényes szabályok szerint vagyunk függetlenek)
4. Hatókör – felelősség átvételének háttere

És ha minősített a vélemény, akkor ide kell az indoklás is!

A régi szabályozás szerint ez az indoklás, a jelentés tartalmának tömör magyarázata csak a minősített vélemények során volt kötelező, ez volt a „megállapítások” alfejezet, s ennek alapján csak akkor kellett ilyet szerepeltessünk a könyvvizsgálói jelentésben, ha „baj volt”. Ilyenformán ez a magyarázat csak a negatív tartalomhoz társulhatott, azt nem kellett valamennyi jelentésben megjeleníteni. Sőt, jellemzően (leggyakrabban) nem is kellett ezzel foglalkozunk. Mostanra viszont ez megváltozott. Kötelező elemmé vált ez a szakasz is.

Persze, rögtön felvetődik az a logikus kérdés is, hogy: Mit lehet azon indokolni, ha mindent rendben találtunk? S a válaszból az is ki fog derülni, hogy nem is (feltétlenül) annyira indokolnunk kell. Nagyon találó a standard által adott fejezetcím: **A vélemény alapja**<sup>1</sup>.

Azt kell bemutatnunk, minek alapján adtuk az előzőekben kifejtett véleményünket. Ha ezt részletesebben meg akarjuk érteni, akkor a jelentésre vonatkozó régebbi ismereteink közül egyrészt néhány fontos háttér-információt, másrészt a könyvvizsgálat hatókörére utaló jelzést kell, hogy elővegyünk.

Ahogy a legelején, a véleményben be kellett azonosítani a beszámoló készítési elveket, úgy itt egy másik szabályrendszerrel kell szólni. Az első fontos és elvárt (tehát kötelező!) terület tulajdonképpen ennek a másféle szabályrendszernek a beazonosítása. De milyen szabályrendszer? A beszámoló összeállítására vonatkozó, a „keretelvekről” már volt szó, azt egyenesen a véleményünk is tartalmazta. Nos, ez a másik szabályrendszer **a könyvvizsgálatra vonatkozó előírásokat** jelenti. A háttér-információk precíz bemutatása azt is megkívánja, hogy ismertessük, milyen szabályok (szabványok) szerint végeztük a munkánkat, milyen elvek betartását foglalja magában a kiadott jelentés.

A standard szerint ki kell jelentenünk, hogy a vizsgálatainkat melyik (pl. a nemzetközi) könyvvizsgálati standardoknak megfelelően hajtottuk végre.

És melyik? Mi milyen előírások szerint dolgoztunk?

Esetünkben – a Szakértői Bizottság álláspontja szerint – a magyar Nemzeti Könyvvizsgálati Standard a megoldás, erre kell hivatkozzunk.

Természetesen nagyon fontos, hogy megvizsgáljuk a valóságban tényleg minden elvárást, szabályt alkalmaztunk-e a munkánk folyamán, amit a szóban forgó könyvvizsgálati standardok előírtak. Természetesen csak akkor szabad (KELL) ezt leírni, ha igaz! Nem véletlenül lesz ez a véleményünk alapjának egyik fontos sarokköve.<sup>2</sup>

A következő elem egy belső hivatkozás. Ez is új, korábban nem létező kötelező szakasza a jelentésnek, ami levezethető a „tömörség” és a „háttér-információk maradéktalan bemutatása” elveiből.

Kétszer ugyanazt nem írhatjuk le, az fölösleges lenne! Viszont tartalmilag az is ehhez a részhez tartozik, hogy – az előbb hivatkozott, a könyvvizsgálatunk lebonyolítása során, annak tervezésekor és végrehajtásakor alkalmazott könyvvizsgálati standardok szerint – mit is kellett nekünk csinálni, mert ha áttételesen is, de ez is megalapozta a könyvvizsgálói véleményünket. De ez a cselekvési sor már hosszabb. Bővebb kifejtést igényel. Ráadásul volna még más, igencsak fontos dolog, ami ezt az „alapot” erősíti. Ha mégis „részletesebben leírom”, hol itt a tömörség?

A megoldás egyszerű, mint Kolumbusz tojása: Majd „később”, egy másik szakaszban adjuk meg ezen információkat, itt viszont jelezzük, hogy azt majd ott olvashatják. Magyarul: **Hivatkozzunk a könyvvizsgáló standardok szerinti felelősségét bemutató szakaszra!**

Már több ízben szoltunk arról, hogy mennyire nagy jelentősége van a standardok alkalmazásának, hiszen végső soron ennek segítségével „garantálhatjuk” és egyben bizonyíthatjuk is azt, hogy a véleményünkkel alátámasztott beszámoló adatainak felhasználásával meghozhatják döntéseiket az érdekhordozók. Ezen szabályok mindegyike fontos, nélkülözhetetlen, de – különösen napjainkban, amikor sajnos több olyan történés is volt, ami alááshatta a könyvvizsgálat intézményének tekintélyét – mégis van közöttük egy annyira jelentős, hogy arról megint csak itt, a vélemény alapja szakaszban kell említést tennünk. Ez pedig nem más, mint a **függetlenség** (etikai) **elvárásának való megfelelés**. Ezen elvárás alapján meg kell nevezni a könyvvizsgálói hivatás magatartási szabályait elfogadó **joghatóságot** és **nyilatkozni kell** az ebben szereplő szabályoknak megfelelő függetlenség fennállásáról.

<sup>1</sup> A hitelesítő vélemény esetén szabad ezt a fejezetcímet használni. Minősítés esetén a „... vélemény alapja” a helyes. Lásd még erről a jelen fejezet legvégén írottakat is!

<sup>2</sup> Az eredeti, angol nyelvű standard a nemzetközi könyvvizsgálati szabványokra történő hivatkozást írja elő. A hazai szabályozás lényegében ennek alapján történik, az MNKS is ezeket a nemzetközi előírásokat helyezi érvénybe, így első olvasatra akár rögtön a nemzetközi standardokat is beírhatnánk. Ugyanakkor időnként előfordulhat, hogy időben elcsúszik a hazai bevezetés valamely módosítás során, s ekkor – az átmenet során – indokolatlanul kiterjesztené a magyar auditor felelősségét a direkt hivatkozás, vélhetően ezért javasolta a Szakértői Bizottság ezt a megoldást.

A magyarországi jog szerinti könyvvizsgálatok során a Magyar Könyvvizsgálói Kamara által elfogadott „etikai szabályzat”<sup>1</sup> szerint kell eljárni, így ezt kell szerepeltetni a jelentés ezen szakaszában. Könnyű belátni ennek fontosságát, hiszen nem lehet érdektelen, hogy a szigorú, nemzetközi etikai normáknak is megfeleltünk, vagy – tegyük fel, hogy Nevenincs országban lehet „független” könyvvizsgáló a közeli hozzátartozó is, vagy egy részvényes, (tehát a valós függetlenség mégsem követelmény) – csak ennek a sajátos előírásnak „tettünk eleget”.

Emellett még egy fajsúlyos tartalmú kijelentést vár el a szóban forgó átdolgozott, új 700-as standard a **könyvvizsgálat hatóköréről**.

Mi is volt ez a „hatókör”?

Miután a könyvvizsgálónak meghatározó szerepe van a jelentésben szereplő adatok, információk felhasználhatósága tekintetében, így kiemelten fontos, hogy egyértelműen jelezzük, képessé váltunk a könyvvizsgálói vélemény kibocsátására. Ezt hívjuk a hatókörre vonatkozó állásfoglalásnak.

A hatókörrel kapcsolatos állásfoglalás lényegében a könyvvizsgáló felelősségének súlyát, az általa elvégzett vizsgálatok mélységét hivatott bemutatni (jelezni). Ennek során az aláírónak majd ki kell jelentenie, hogy nem volt akadálya annak, hogy minden általa (és a már hivatkozott-, könyvvizsgálatra vonatkozó szabályrendszer által) fontosnak tartott ellenőrzést elvégezzen, s így minden kétséget kizáróan alkalmassá válhatott a jelentés kiadására, de ez megint átmegy a korábban már említésre került „a könyvvizsgáló pénzügyi kimutatások könyvvizsgálatáért való felelőssége” szakaszba. Most – ismét a tömörség mellett a szükséges háttér-információk megadásaként, a vélemény megalapozottságának igazolására – az ehhez a témához köthető közlendőink lényegét, összegzését kell megerősítenünk: „... **a megszerzett könyvvizsgálati bizonyíték elegendő és megfelelő ahhoz, hogy a könyvvizsgálói vélemény alapján szolgáljon.**”<sup>2</sup> Itt kell kijelenteni, hogy elegendő és megfelelő bizonyíték<sup>3</sup> áll az aláíró könyvvizsgáló rendelkezésére.

A vélemény alapja szakasról eddig ismertetett szabályok alapján azt hihetnénk, hogy szinte lehetetlenség mindezt úgy teljesíteni, hogy közben a tömörség követelményét is kielégítsük, pedig nem így van. Ha minősítés nélküli („tisztá”, „hitelesítő”) véleményt adunk, akkor ez mindössze négy mondatba is beleférhet:

#### A vélemény alapja

*„Könyvvizsgálatunkat a magyar Nemzeti Könyvvizsgálati Standardok és a könyvvizsgálatra vonatkozó – Magyarországon érvényes – törvények és egyéb jogszabályok alapján hajtottuk végre. Ezen standardok értelmében fennálló felelősségünk bővebb leírását jelentésünkben „A könyvvizsgálónak a pénzügyi kimutatások könyvvizsgálatáért való felelőssége” című szakasz tartalmazza. Függetlenek vagyunk a Társaságtól azon etikai követelményekkel összhangban, amelyek a pénzügyi kimutatások könyvvizsgálata szempontjából relevánsak Magyarország területén, így egyéb etikai felelősségünket is e követelményekkel összhangban teljesítettük.*

*Meggyőződésünk, hogy a megszerzett könyvvizsgálati bizonyíték elegendő és megfelelő alapot nyújt véleményünkhöz.”*<sup>4</sup>

<sup>1</sup> A Magyar Könyvvizsgálói Kamara szabályzata a könyvvizsgálói hivatás magatartási (etikai) szabályairól és a fegyelmi eljárásról.

<sup>2</sup> 700. témaszámú standard, 28. (d) pont.

<sup>3</sup> Az említett jelzők a megszerzett bizonyítékok számosságára és tartalmára utalnak. Fontos tudni, hogy emellett még egy szempontot tartalmaz a vonatkozó szabvány: a bizonyítékoknak „időbelileg is helytállóknak” kell lenniük. Ez azt jelenti, hogy nem csak a megszerzéskor-, hanem később, legalább a független könyvvizsgálói jelentés kiadásakor is azt kell, hogy bizonyítsák, amire eredetileg felhasználtuk azokat. Ha például egy pénzügyi befektetést a pénzügyi vezetője visszaigazol, azt figyelembe vehettük az adott mérlegtétel értékének ellenőrzése során. Viszont, ha két nap múlva kiderül, csalás és hűtlen kezelés megalapozott gyanúja a megkérdozott bankvezetőt letartóztatták, akkor a tőle származó bizonyítékokat is át kell értékelnünk, jelen esetben nem szabad elfogadnunk.

<sup>4</sup> 700. témaszámú standard 3. sz. függeléke a kamarai törvénnyel és a vonatkozó etikai szabályzattal történt kiegészítéssel.

Abban az esetben viszont, ha minősített véleménnyel zárult a vizsgálódásunk, akkor már nem lesz elég a fenti „indoklás”. Ilyenkor – természetesen a fentiekén kívül, azok mellett, pontosabban azok ELŐTT – röviden el kell, hogy magyarázzuk, mi volt a baj. Erre vonatkozó mintákat a 705-ös témaszámú nemzetközi könyvvizsgálati standard függelékében találhatunk. Ebben az esetben a jelen fejezet címe is megváltozik: Kiegészül a minősített vélemény fajtájának elnevezésével. (Pl. „A korlátozott vélemény alapja”, vagy „Az ellenvélemény alapja”, illetve „A véleménynyilvánítás visszautasításának alapja”).

### 2.6.2.3. Kulcsfontosságú könyvvizsgálati kérdések

Mindenekelőtt azt szükséges megmagyarázni, hogy miért is ezzel folytatjuk, s nem a „figyelemfelhívó szakasszal”, hiszen korábban azt mondtuk, a vélemény alapja után az (is) következhet. Ez igaz, de nem véletlen használtunk feltételes módot! Anélkül, hogy nagyon előreszaladnánk, most csak annyit jegyezzünk meg erről, hogy komoly mértékben tovább nőtt a könyvvizsgáló felelőssége a figyelemfelhívás tekintetében, s annak közlési helye is bizonyos szempontok mérlegelését kívánja meg. Mindezekről később, az ezzel foglalkozó fejezetrészen szólnunk majd részletesebben.

#### 2. A könyvvizsgálói jelentés változásai /5. dia

#### „Meg kell győzzük” a döntéshozókat a jelentés felhasználhatóságáról!

##### Kötelező? / Opció?

##### 701-es standard:

- Kulcsfontosságú könyvvizsgálati kérdések kommunikálása a független könyvvizsgálói jelentésben

És akkor mi is ez az új fejezet? Mert „régebben” ilyen nem volt!

Igaz, tényleg új megközelítést jelent ezen kérdéskör bemutatása a könyvvizsgáló jelentésben. Már az eddigiek során is észrevehettük, hogy olyan logikai vázlat mellett épül föl a jelentés, amiben a legfontosabb információk elől szerepelnek, majd szinte fontossági sorrendben találjuk annak „bizonyítását”, hogy miért is lehet ez elég a döntéshozatal során. Lényegében meg kell, hogy győzzük az érdekhordozókat arról, döntéseik meghozatalakor nyugodtan támaszkodhatnak a mi véleményünkkel kiegészített, megalapozott pénzügyi beszámoló adataira, az abban szereplő információkra. És ennek a meggyőzésnek egy új, de kétségtelenül jó eleme, ha bevonjuk annyira a könyvvizsgálati munkába a többi piaci szereplőt, hogy elmondjuk nekik, mi volt az, amire a vizsgálataink során kiemelt figyelmet kellett fordítanunk. Innen is ered a fejezet címe: „Kulcsfontosságú könyvvizsgálati kérdések”.

Azonnal tisztáznunk kell pár dolgot!

Elsőként azt, hogy ilyen szakasz korábban nem fordult elő a vonatkozó 700-as témaszámú szabvány szerint, tehát új elemről van szó.

A második kapcsolódó szabály, amit figyelembe kell vennünk, hogy ennek alkalmazása a tőzsdén jegyzett társaságok beszámolóiról szóló független könyvvizsgálói jelentésekben elvárt<sup>1</sup> az aláíróval szemben. Ilyenkor – bizonyos szűk kivételek mellett – kötelező ezek bemutatása.

Akkor mentesülhet ettől az auditor, ha vagy jogszabály tiltja számára az adott kérdéskör közlését, vagy ha úgy ítéli meg, hogy az említett kérdéskör bemutatása több negatív következménnyel járhatna, mint ami előny származik a kérdés nyilvánosságra hozatalával. Ebből is érezhető, hogy nagyon felelősségteljes döntést kíván meg a megfelelő alkalmazás. Mindenképp érdemes lehet majd többet is foglalkozni a kérdéssel!

<sup>1</sup> Kötelező ezeknek a kérdéseknek a bemutatása a tőzsdén jegyzett vállalkozások (általános célú) beszámolóiról szóló független könyvvizsgálói jelentésekben, de van két kivételes eset, mikor ettől mégis el lehet térni ebbe az esetben is. A tételes szabályokat bővebben a 701-es témaszámú, a „kulcsfontosságú könyvvizsgálati kérdések kommunikálása a független könyvvizsgálói jelentésben” című nemzetközi könyvvizsgálati standard tartalmazza.

Azt hihetnénk, hogy ha mi nem tőzsdén jegyzett vállalkozás beszámolóját ellenőriztük, akkor nincs is közünk ehhez a kérdéshez, de ez nem így van! Attól, hogy „ott” kötelező, mi is alkalmazhatjuk. A „normál” könyvvizsgálatok során is élhetünk azzal a lehetőséggel, hogy a döntéshozók meggyőzése/tájékoztatása céljából számukra is bemutatjuk, mi volt az, amire kiemelt figyelmet kellett fordítanunk munkánk során.

A 701-es „nemzetközi könyvvizsgálati standard vonatkozik a tőzsdén jegyzett gazdálkodó egységek általános célú, teljes körű pénzügyi kimutatásainak a könyvvizsgálataira, és azokra az esetekre, amikor a könyvvizsgáló egyébként úgy dönt, hogy a fontos könyvvizsgálati kérdéseket kommunikálja a könyvvizsgálói jelentésben. Jelen nemzetközi könyvvizsgálati standard érvényesül akkor is, amikor a könyvvizsgálót jogszabály vagy rendelet kötelezi a fontos könyvvizsgálati kérdések könyvvizsgálói jelentésben való kommunikálására.<sup>1</sup> Azonban az ISA 705 (módosított) nemzetközi könyvvizsgálati standard tiltja a könyvvizsgáló számára a fontos könyvvizsgálati kérdések közlését abban az esetben, ha a könyvvizsgáló visszautasítja a véleménynyilvánítást a pénzügyi kimutatásokra vonatkozóan, kivéve, ha az említett jelentéstételt jogszabály vagy rendelet írja elő.”<sup>2</sup>

Ha ilyen fejezet előfordul a jelentésben, akkor az auditor köteles megállapítani azon kérdéseket, amelyeket – egyeztetve a beszámoló összeállításáért felelős, irányítással megbízott személyekkel is – erre érdemesnek tart. Ebbe a körbe tartozhatnak azon területek, amelyeknél magasabb a lényeges hiba előfordulásának kockázata, vagy jelentős mértékű vezetői megítélést tartalmaznak (pl. egy befektetett eszköz aktuális piaci értékének számviteli becslése), illetve olyan tárgyidőszaki történések, amelyeknek jelentős hatásuk volt a beszámoló adataira.

A standard kiemeli, hogy e fejezet alkalmazása, tehát a hivatkozott kulcsfontosságú könyvvizsgálati kérdésnek a független könyvvizsgálói jelentésben történő bemutatása nem helyettesítheti az esetlegesen szükséges minősített vélemény kibocsátását! És azt is könnyű belátni, hogy amennyiben korlátozott véleményt, vagy ellenvéleményt adtunk, akkor az ahhoz tartozó, a korlátozott, vagy ellenvélemény alapja fejezetben ennek indoklása is szerepel, tehát szükségtelen „még egyszer” kulcsfontosságú könyvvizsgálati kérdésként is jelezni. Az ott úgyis kiderült már, „ismétlésre” nincs szükség!

Ugyancsak logikus, de a standard is szól róla, hogy abban az esetben, ha a jelentésünkben visszautasítottuk a véleménynyilvánítást, akkor sem szerepelhet kulcsfontosságú könyvvizsgálati kérdés a jelentésünkben, hiszen nem mondtunk véleményt a beszámolóról, nem lenne érthető a kiemelt témakör sem.

Miután a jelen oktatási anyag a hazai jog szerinti könyvvizsgálatok döntő többségét kitevő nem tőzsdei társaságok beszámolóinak könyvvizsgálatát végző kollégák számára készült, így e témakör további részleteivel, „finomságaival” most nem foglalkozunk. Ezt a témát a tőzsdei minősítéssel rendelkező könyvvizsgálók külön kreditpontos képzése tartalmazza majd, s akit mégis érint, annak a 701-es témaszámú standardot kell alaposabban tanulmányoznia.

### 2.6.3. A pénzügyi kimutatásokkal kapcsolatos felelősség kérdései

Már a korábbi ismereteink alapján is tudjuk, hogy szólnunk kell még olyan háttér-információkról, amelyek szükségesek a független könyvvizsgálói jelentés megfelelő felhasználásához, amelyeket egy valóban jól megalapozott döntés meghozatalakor érdemes számításba venni. Emellett a „vélemény alapja” fejezetben is hivatkoztunk további, a pénzügyi beszámolóval szorosan összefüggő felelősségi körök bemutatására, most ezt a témakört tekintjük át. Korábban az ezzel foglalkozó szakaszt hívtuk úgy, hogy a felelősségi körök elhatárolása.

A felelősségi körök elhatárolása az olvasót abban segíti, hogy tudja, kinek mi volt a dolga a felülvizsgált pénzügyi beszámolóval kapcsolatban. Mely lépésért ki a felelős.

<sup>1</sup> ISA 700 (módosított) nemzetközi könyvvizsgálati standard: A pénzügyi kimutatásokra vonatkozó vélemény kialakítása és jelentéskészítés (bekezdések: 30–31).

<sup>2</sup> 701-es standard 5. pont

Ezen belül már régebben is két fejezetet kellett szerepeltetnünk:

- a vezetés-, és
- a könyvvizsgáló

felelősségével foglalkozó részeket.

### 2.6.3.1. A vezetés felelőssége a pénzügyi kimutatásokért

Ennek során elsőként ki kell jelenteni, hogy a beszámoló összeállítása a vezetőség, vagy másképp szólva „az irányítással megbízott személyek” dolga volt. Ha tehát bárki azt tapasztalja, hogy egy cég nem készítette el az elvárt pénzügyi kimutatásokat, akkor arról nem a könyvvizsgáló, hanem a menedzsment tehet.

A standard a „vezetőség” és az „irányítással megbízott személyek” fogalmait ebben az összefüggésben szinonimaként kezeli.

„A könyvvizsgálói jelentésnek tartalmaznia kell egy „A vezetés felelőssége a pénzügyi kimutatásokért” című szakaszt. A könyvvizsgálói jelentésnek nem szükséges konkrétan a „vezetésre” hivatkozni, hanem azt a kifejezést kell használnia, amely az adott joghatóság jogi keretelveinek a kontextusában megfelelő. Néhány joghatóság területén a megfelelő hivatkozás az irányítással megbízott személyekre történő hivatkozás lehet. (Hiv.: Bek.: A39)”<sup>1</sup>

Korábban a vezetés felelősségének bemutatása során arra is ki kellett térni, milyen szabályok és elvek szerint kellett összeállítani a vizsgált beszámolót. Más szóval pontosan meg kellett határozni a „beszámoló készítési keretelveket”.

Magától értetődő, (mint ahogyan ezt már korábban említettük) hogy közölnünk kell, mihez hasonlítottuk a vizsgált pénzügyi adatokat. Hazánkban a legtöbbet előforduló könyvvizsgálatok során a számvitelről szóló 2000. évi C. számú törvényt és a Magyarországon általánosan elfogadott általános számviteli elveket szokták megemlíteni. Természetesen nemhogy nincs akadálya ennél bővebb felsorolásnak, hanem – amennyiben az adott beszámolóval kapcsolatban további fontos és kevésbé általánosan ismert jogszabályokat is figyelembe kellett venni – egyenesen kívánatos az ezekre (is) történő hivatkozás.

Most viszont ezen már túl vagyunk, az a véleményünk részévé vált, arról „elől” szóltunk. Természetesen a tömörség követelménye miatt még egyszer már nem írhatjuk le, fölösleges is lenne!

#### 2. A könyvvizsgálói jelentés változásai /6. dia

##### Vezetőség vs. „irányítással megbízott személyek”

Korábban: Keretelvek beazonosítása – itt már „megvolt”

##### 3 elem – 1 „régí” és 2 „új”

1. hibák kiszűrése a menedzsment dolga! (a csalás kiszűrése is!!)
2. vállalkozás folytatásának megítélése
3. beszámoló összeállításának folyamata

Ugyanakkor a vezetés felelősségére történő utalás során ki kell jelenteni, hogy a menedzsment dolga volt az akár csalásból, akár tévedésből fakadó lényeges hibák kiszűrése, a megfelelő számviteli politika kialakítása és alkalmazása, valamint a szükséges számviteli becslések elkészítése. Ennek során a menedzsment dolga volt az is, hogy kiépítse és működtesse a megkívánt belső kontrollokat, megfelelően hatékony belső ellenőrzési rendszert üzemeltessen.

Új elem – de mindenképp érthető, logikus – a vállalkozási tevékenység folytatására való képesség vezetőség által történő megítélése. Ebbe mindenképp beletartozik maga a végső állásfoglalás, de jeleznie kell azt is, ha olyan események fordultak elő, amelyek ezt veszélyeztették, befolyásol(hat)ták. Akkor ezeket az „ügyeket” a vezetőségnek kellett mérlegelnie, s szintén az ő dolga volt a megfelelő következtetés levonása, aminek alapján magát a beszámolót is összeállította. Tehát „első körben” a menedzsment felelőssége a vállalkozás folytatása elvének érvényesülését megítélni, illetve az esetleg ezt érintő események alapján dönteni, hiszen ezek alapján lehetett csak összeállítani a közzétenni kívánt pénzügyi beszámolót.

<sup>1</sup> 700-as témaszámú standard, 32. pont

A következő – szintén új – dolog, hogy az előbbi, a vezetőség felelősségére vonatkozó kijelentés súlyát azzal is növelni kell, hogy azt is meg kell nevezni, kik felelősek a pénzügyi beszámoló összeállításának lebonyolításáért, kik irányítják ezt a számviteli folyamatot. Vélhetően – az esetek többségében – a beszámolási tevékenységet is a vezetőség irányítja, tehát elég lehet egy erre utaló mondat is. Ebben viszont ismét aszerint kell „megnevezni” a felelősöket, hogy a beszámolási keretelvek valós bemutatást várnak-e el. Ennek során a hivatkozott beszámoló említésekor ismét meg kell erősíteni azt, hogy az valós kép bemutatását várja-e el, vagy „csak” az érvényes keretelveknek való megfelelést. Mivel – ahogy azzal korábban már foglalkoztunk – Magyarországon a számviteli törvény szerinti beszámolók elkészítése, de az IFRS is – a „valós összképet bemutató” kategóriába tartozik, így a következő mondatot várják el a könyvvizsgálótól:

**„A vezetőség felelős a Társaság megbízható, valós összképet adó éves beszámolója elkészítésének teljes folyamatáért.”<sup>1</sup>**

### 2.6.3.2. A könyvvizsgálónak a pénzügyi kimutatások könyvvizsgálataért való felelőssége

A felelősségi körök elhatárolásának másik fontos eleme a könyvvizsgáló felelősségének behatárolása. Ha a korábbiakban körülírt beszámoló elkészült, akkor jöhet a hitelesítés, a könyvvizsgálat. Ennek során a mi dolgunk lesz az elvárt felüellenőrzés, s ennek sikeres elvégzése után váltunk alkalmassá a vélemény kialakítására, a most kiadásra kerülő független könyvvizsgálói jelentés megfogalmazására.

Ahogy arról már szoltunk is, a könyvvizsgálati munka elvégzésének szabályaira történő hivatkozás (miszerint a könyvvizsgálatot a könyvvizsgálati standardok alapján, azok teljes körű betartásával végeztük el) szintén szerepelt már. Most ennek főbb elemeit kell „kifejtenünk”, ezeket kell megerősítenünk.

Ki kell jelentenünk, hogy munkánk során

- kellő bizonyosságot kellett szerezzünk arról, hogy a pénzügyi beszámoló (pl. éves beszámoló) egésze nem tartalmaz akár csalásból, akár tévedésből fakadó lényeges hibás állítást, valamint
- ennek alapján bocsátottuk ki a jelen független könyvvizsgálói jelentést.

El kell mondanunk azt is, hogy a hivatkozott kellő bizonyosság ugyan magas szintű, de nem jelenthet 100%-os garanciát ezen lényeges hibák feltárása tekintetében.

Azt is el kell, hogy magyarázzuk, mit is jelent ez a „lényegesség”. Eszerint:

*A hibás állítások eredhetnek csalásból vagy hibából, és lényegesnek tekintendők, ha önmagukban vagy együttesen várhatóan befolyással bírnak a felhasználók éves beszámoló alapján meghozott gazdasági döntéseire<sup>2</sup>.*

Ugyancsak meg kell erősítenünk azt is, hogy az elvárt és elvégzett felüellenőrzés során a felelős könyvvizsgálónak folyamatosan értékelnie kell a megszerzett bizonyítékokat, ennek során a szakmai tapasztalatai és az érvényes szabályok, előírások szerint dönt. Ez a jelentés tehát egyféle „megítélés” végeredménye, amelyet a vele szemben elvárt szakmai szkepticizmus alkalmazásával hozott létre. Sőt! Ezen folyamatot is röviden be kell mutatni, ahogy azt egyébként korábban, a régi szabályok szerint is megtettük.

#### A könyvvizsgálati munka leírása az alábbiakat jelenti:

Az elvárt és folyamatosan fenntartott szakmai szkepticizmus és a szakmai megítélés alkalmazása során:

- El kellett végeznünk az éves beszámoló akár csalásból, akár hibából eredő lényeges hibás állításai kockázatának felmérését, a könyvvizsgálati eljárások ezen kockázatoknak megfelelő megtervezését és végrehajtását, valamint a független könyvvizsgálói jelentésben szereplő vélemény kialakításához szükséges elegendő és megfelelő bizonyíték megszerzését. Ezen

<sup>1</sup> „Minta” könyvvizsgáló jelentés, a vezetés felelőssége fejezetének utolsó mondata

<sup>2</sup> A lényegesség tartalmának meghatározására esetleg alkalmas lehet a számviteli törvényben a lényegesség elve kapcsán meghatározott fogalom is, vagy – amennyiben más keretelvek szerinti beszámolóról van szó (pl. IAS, vagy US GAAP), akkor az abban foglaltak.



belül is ki kell emelni, hogy a csalásból eredő hiba fel nem tárásának kockázata nagyobb, mint a tévedésből fakadó hibáé, lévén a csalás jelenthet összejátszást, hamisítást, jelentheti gazdasági események szándékos kihagyását, téves adatok közlését, vagy a belső ellenőrzés felülbírálatát. Emellett a csalás természeténél fogva magában foglalja annak az annak elrejtésére irányuló szándék megvalósulását is.

- Ki kell jelentenünk: a társaság belső ellenőrzését csak azért vizsgáltuk, hogy annak megértése alapján olyan könyvvizsgálati eljárásokat tervezhessünk, amelyek az adott körülmények között megfelelőek lehetnek, s nem amiatt, hogy ezen belső ellenőrzési folyamatról véleményt nyilvánítsunk.
- Értékelnünk kell a vezetőség által alkalmazott számviteli politika, az annak keretében a vezetőség által adott számviteli becslések és a kapcsolódó közzétételek, közlések ésszerűségét.
- Következtetéseket kell levonnunk arra vonatkozóan, hogy a vezetőség által a vállalkozás folytatása elvének érvényesülésére hozott döntés jó-e. A megszerzett könyvvizsgálati bizonyítékok között van-e olyan, amely megkérdőjelezheti a társaság működésének továbbfolytatására való képességét. El kell, hogy mondjuk: amennyiben ezzel kapcsolatban kétség merülne fel, akkor az ezzel összefüggő bizonytalanságra – amennyiben azt megfelelően tartalmazza a beszámoló – felhívjuk a figyelmet, illetve ha nem szerepel benne, akkor minősített véleményt adunk. Valamennyi ezzel kapcsolatos következtetésünk a jelentés dátumáig megszerzett bizonyítékokon alapszik, de esetleg jövőbeli események is előidézhetik azt, hogy a vállalkozás nem tudja folytatni a tevékenységét.
- Értékelnünk kell a teljes pénzügyi beszámoló struktúráját, tartalmát. Azt, hogy az abban szereplő információk a megbízható valós kép szerint mutatják-e be a mögöttes gazdasági eseményeket, ügyleteket.
- Kommunikálnunk kell a vezetőség felé könyvvizsgálatunk ütemezését, annak jelentős megállapításait, beleértve a belső ellenőrzésben tapasztalt hiányosságokat is, valamint a könyvvizsgálat hatókörét.
- Tőzsdén jegyzett társaság esetén nyilatkoznunk kell a vezetőség felé a velünk szemben elvárt etikai követelmények, különösen a függetlenséggel kapcsolatos előírások teljesüléséről, illetve az esetleges ezt veszélyeztető körülményekről, valamint az ehhez kötődő biztosítékokról.
- Tőzsdén jegyzett társaság esetében meg kellett határozzuk, hogy a folyó időszak pénzügyi beszámolójának könyvvizsgálata során a vezetőséggel kommunikált legnagyobb jelentőségű ügyek közül melyek azok a kulcsfontosságú könyvvizsgálati kérdések, amelyeket a jelentésben is leírunk, kivéve, ha azt jogszabály tiltja, vagy úgy nem határoztunk, hogy azt mégsem szabad a jelentésben szerepeltetni, mert a várható hátrányos következmények súlyosabbak lehetnek a közlés közérdekű hasznainál.

Érdekes és újszerű az a megközelítés is, hogy a most említett témaköröket – vélhetően a tömörség követelményének való jobb megfelelés érdekében – úgy is helyettesíthetjük, ha csak hivatkozunk ezen elvárások, szabályok, előírások olyan „hivatalos” listájára, amit az erre hivatott hatóság a weboldalán közzétett, feltéve, hogy az megfelel a 700-as témaszámú nemzetközi standardban foglalt elvárásoknak és erre a hivatkozásra a vonatkozó jogszabályok szerint is van lehetőség. Jelenleg Magyarországon még nincs ilyen érvényes jogszabály!

#### 2.6.4. Egyéb jelentéstételi kötelezettségek

A független könyvvizsgálói jelentés ezen fejezetében kell nyilatkoznunk az esetlegesen kapcsolódó, de szigorúan nem a vizsgálat tárgyát kitevő (pl. nem az éves beszámoló részét képező) további kimutatásokkal kapcsolatban elvégzett könyvvizsgálói munkáról is. Magyarországon tipikusan ilyen az üzleti jelentéssel kapcsolatos vizsgálatunk és az erről szóló véleményünk.

Azért kell erről külön beszélnünk, mert – ha ma már nem is része az éves beszámolónak<sup>1</sup>, de – azt is el kell készítenie minden cégnek az éves beszámoló mellett, s miután az a beszámolóval együtt kerül a döntéshozók asztalára, azzal kapcsolatosan is van tennivalója a könyvvizsgálónak. Mivel az üzleti jelentés egyes elemeit nem tudjuk a könyvvizsgálat során bizonyítékokkal alátámasztani, így ennél a dokumentumnál csak arra vonatkozóan tehetünk kijelentéseket, hogy összhangban vannak-e az itt olvasható adatok a beszámolóban szerepeltetett és auditált információkkal.

E tekintetben nem is beszélhetünk újdonságról. Az elmúlt néhány évben is ekként dolgozhattunk, s a kapcsolódó előírások, szabályok e tekintetben nem is változtak. Tulajdonképpen egy „mini jelentést” kell elkészítenünk azzal a különbséggel, hogy ebben más jellegű vizsgálatunk végeredménye olvasható.

Szerepel benne a vizsgált társaság megnevezése, de itt már elég a neve, nem kell ismét leírni a további kapcsolódó azonosításokat. Szintén hivatkozni kell a vizsgált dokumentumra, esetünkben pl. a 201X. évi üzleti jelentésre, amelyet az ugyanazon évi éves beszámoló mellett, azzal egyidejűleg kell közzétennie a társaságnak.

Aztán „rögtön” jöhet a kapcsolódó véleményünk, hiszen az új elvárások szerint a jelentés is ebben a sorrendben tartalmazza a kötelező elemeit. Miután – ahogy azt jeleztük – a teljes üzleti jelentés könyvvizsgálatára nincs lehetőség, arra nem alkalmas a könyvvizsgálat eszköztára, így „csak” azt minősíthetjük, hogy összhangban vannak-e az ebben szereplő adatok a beszámoló auditált információival.

A „végén” pedig az egyes felelősségi köröket kell tisztázzuk. Mi volt a vezetőség dolga, és mire korlátozódott a mi eljárásunk.

Az eddig érvényes előírásoknak megfelelő, „rég” független könyvvizsgálói jelentés hazai szabályozása, a Magyar Nemzeti Könyvvizsgálói Standard 2. számú függeléke tartalmazott egy „minta jelentést”. Ennek utolsó bekezdése – a fenti minimális kiegészítést és sorrendcserét követően – a következőket tartalmazhatja:

***„Egyéb jelentéstételi kötelezettség: Az üzleti jelentésről készült jelentés***

*„Elvégeztük a Kizárólag Oktatási Célra Alkalmas Társaság 20X1. évi üzleti jelentésének a vizsgálatát, amelyet a 20X1. évi éves beszámoló mellett kellett elkészíteni.*

*Véleményünk szerint a Kizárólag Oktatási Célra Alkalmas Társaság 20X1. évi üzleti jelentése a Kizárólag Oktatási Célra Alkalmas Társaság 20X1. évi éves beszámolójának adataival összhangban van.*

*A vezetés felelős az üzleti jelentésnek a számviteli törvényben foglaltakkal összhangban történő elkészítéséért. A mi felelősségünk az üzleti jelentés és az ugyanazon üzleti évről vonatkozó éves beszámoló összhangjának megítélése. Az üzleti jelentéssel kapcsolatos munkánk az üzleti jelentés és az éves beszámoló összhangjának megítélésére korlátozódott és nem tartalmazta egyéb, a Társaság nem auditált számviteli nyilvántartásaiból levezetett információk áttekintését.”<sup>2</sup>*

<sup>1</sup> Régebben, a rendszerváltást követően az első számviteli törvény szerint az éves beszámolónak nem három, hanem négy része volt. A mérleg, az eredménykimutatás, a kiegészítő melléklet és az üzleti jelentés (ÜJ). Aztán egy későbbi módosítás során – épp a könyvvizsgálók szakmai kérésének helyt adva – jött létre a mai állapot, miszerint az ugyan nem része az éves beszámolónak, de mindenki, aki éves beszámolót készít, ezt is meg kell, hogy írja, s közzé is kell tennie. Azért volt szükség erre a finomításra, mert az üzleti jelentés – azon belül is annak a jövőre vonatkozó pontjai – könyvvizsgálói módszerekkel nem vizsgálhatók, így amennyiben az egész ÜJ-ről állítanánk, hogy az megbízható, valós képet ad, akkor e tekintetben félrevezetnénk a döntéshozókat. Ha azt állítanánk egy cégvezetés, hogy fél éven belül néhány száz forintot ellenérték fejében csoportos utazásokat szerveznek a holdra, s a résztvevők kedvük szerint sétálhatnak és vásárolhatnak a kísérbolygón, azzal kapcsolatban még lehetnek aggályaink. De egy 3-5%-ra prognosztizált árbevétel emelkedés, melynek egy része forgalombővülésből, másik része pedig áremelésből származik, mondjuk egy közepes méretű, szállítással foglalkozó cégben – nos, ezt – ahogy mondani szokták – sem megerősíteni, sem cáfolni nem biztos, hogy sikerülne.

<sup>2</sup> Magyar Nemzeti Könyvvizsgálói Standard, 2. sz. függelékében lévő „minta jelentés” utolsó bekezdése az új 700-as szabvány szerinti, megváltozott, 2016. december 15-től érvényes belső sorrend figyelembe vételével.

### 2.6.5. A figyelemfelhívó szakasz

A független könyvvizsgálói jelentés e szakaszára vonatkozó szabályokat a 706-os témaszámú – figyelemfelhívó bekezdések és egyéb kérdések bekezdések a független könyvvizsgálói jelentésben – nemzetközi könyvvizsgálati standard tartalmazza. Mint látható, ez két téma, amiből most az elsővel, a figyelemfelhívással foglalkozunk.

Ezzel kapcsolatban is meg kell erősíteni, hogy alkalmazását, tartalmát, lényegét tekintve nincs benne újdonság. Így inkább ismétlés jelleggel tekintjük át ezen előírásokat.

Az első fontos tartalmi megállapítás az, hogy a figyelemfelhívás során már túl vagyunk a véleményen. Az tehát minden vonatkozásában független attól. Azt nem befolyásolhatja, arra – visszamenőleg – nem lehet hatása. Joggal vetődik fel a kérdés: akkor minek is ez? Mi célt szolgál? Hiszen már túl vagyunk a lényegen!

A standard 6. pontja a következőket tartalmazza:

„A könyvvizsgáló célja, hogy miután kialakította a pénzügyi kimutatásokra vonatkozó véleményét – ha a könyvvizsgáló megítélése szerint ez szükséges –, a könyvvizsgálói jelentésben szereplő egyértelmű kiegészítő kommunikációval felhívja a felhasználók figyelmét:

- a) egy olyan kérdésre, amelyet ugyan megfelelően prezentáltak vagy közzétettek a pénzügyi kimutatásokban, de jelentősége miatt alapvető abból a szempontból, hogy a felhasználók megértsék a pénzügyi kimutatásokat, vagy
- b) adott esetben bármilyen más kérdésre, amely releváns abból a szempontból, hogy a felhasználók megértsék a könyvvizsgálatot, a könyvvizsgáló felelősségét vagy a könyvvizsgálói jelentést.”<sup>1</sup>

A fenti idézet a) pontja különösen fontos tartalommal bír. Nem csak röviden „helyére teszi” a témát, hanem azt is előírja, hogy olyan kérdésről lehet csak szó, amelyet „megfelelően prezentáltak, vagy közzétettek”.

Ez a fontos dolog tehát a vezetőség által összeállított beszámolóban szerepel. Ha nem így lenne, akkor azt kellene megállapítanunk, hogy egy lényeges, fontos információ hiányzik a beszámolóból. Ez viszont már bőven kimeríti a korlátozott vélemény, vagy adott esetben az ellenvélemény kibocsátásának feltételeit. Ha tehát ez lenne a helyzet, akkor az említett minősített véleményt kellett volna kibocsátanunk, majd ez után a megfelelő, „... (korlátozott, vagy ellen-) vélemény alapja” című fejezetben leírtuk volna, miről van szó. Ha ez megtörtént, akkor viszont már nincs mire felhívni a figyelmet. A jelentésünk „elég fajsúlyosan” tartalmaz „utalást” erre a hiányzó, de kiemelt jelentőségű dologra, azt szükségtelen lenne megismételni.

Ehhez kapcsolódó, logikusan is következő, de mégiscsak új elvárás az is, hogy – ha szerepelt a jelentésünkben „kulcsfontosságú könyvvizsgálati kérdések” fejezet, akkor azon is túl vagyunk. Erre is érvényes, hogy amennyiben ott hivatkoztunk már erre a dologra, eseményre, tényre, akkor fölösleges lenne ismét szóba hozni. Az sem felelne meg a tömörség követelményének.

Tehát, olyan dologról lehet szó, ami a beszámolóban is szerepel, nekünk „csak” az lesz a dolgunk, hogy figyelemmel az „ügy” kiemelten fontos tartalmára, a vizsgált pénzügyi beszámoló felhasználása, az érdekhordozók döntései szempontjából releváns jellegére, irányítsuk rá a figyelmet akként, hogy hivatkozunk a beszámoló megfelelő szakaszára.

Aktuális témánk szempontjából a következő kérdés annak vizsgálata, hogy mikor, milyen körülmények között kerülhet sor erre a figyelemfelhívásra. A válasz a 706-os standard A4. és A5. pontjai alapján a következő: (lásd a 4. dián)

<sup>1</sup> 706-os témaszámú nemzetközi könyvvizsgálati standard, Cél, 6. pont.

## 2. A könyvvizsgálói jelentés változásai /7. dia

**A figyelemfelhívó bekezdés alkalmazásának főbb okai:**

- Olyan keretelvek alapján állították össze a beszámolót, ami nem elfogadható.
- Különleges célú keretelvek szerint állították össze a beszámolót.
- A könyvvizsgáló a jelentés aláírása, kibocsátása után, később értesül olyan új körülményről, ami miatt új jelentést készít.
- Kivételes peres ügy, vagy szabályozói intézkedés jövőbeni kimenetelével kapcsolatos **lényeges bizonytalanság**.
- A fordulónap után, de a jelentés kiadása előtti időpontban bekövetkezett jelentős esemény.
- Új előírás hatálybalépése előtti-, de megengedett, jogszerű alkalmazása, amely átfogó hatású a pénzügyi beszámoló vonatkozásában.
- Olyan katasztrófa, amely jelentős hatást gyakorolt vagy gyakorol a társaság pénzügyi helyzetére.

Az első eset furcsának tűnhet. Ha egyszer az említett szabályrendszer nem alkalmas a vonatkozó beszámoló összeállításának meghatározására, akkor miért is kell azt alkalmazni? Azért, mert – elvileg – azt egy jogszabály kötelezővé teheti! Ez esetben a cégnek azt KELL alkalmaznia, nekünk az így összeállított pénzügyi dokumentációt kell auditálnunk, de az a beszámoló a döntéshozatal szempontjából mégsem használható. Erre hívjuk fel a figyelmet. Hazánkban ilyen előírás nincs, így a gyakorlatban remélhetőleg nem is kell ezt használnunk.

A második önmagáért beszél. Ha egyszer kivételes, különleges keretelvekről van szó, akkor hiába ismerhetik annak tartalmát akár többen is, azért szólunk, nehogy véletlenül összekeverjék azt az általános szabályokkal.

Ha egy, a független könyvvizsgálói jelentés kiadásának dátuma utáni fontos esemény miatt kénytelenek vagyunk új jelentést kiadni, akkor ez az a fontos dolog, amit hangsúlyozni kell, ezt jelenti a harmadik bekezdés.

A következő, a „lényeges bizonytalanság” már ismert, korábban is élő szabály volt. **LÉNYEGES BIZONYTALANSÁG**. Erre kell felhívni a döntéshozók figyelmét a könyvvizsgálói jelentésben.

A leggyakrabban előforduló ilyen bizonytalanság a vállalkozás folytatásának elvével függ össze. A standard előírásai szerint, amennyiben ezt érintő körülmény létezik, arról mindenképp ebben a formában kell szólnunk.

Például egy Zrt. saját tőkéje a keletkezett veszteség miatt két egymást követő év folyamán a jegyzett tőke 1/3-a alatt volt. A vezetőség (és a tulajdonosok is) észlelték a problémát, az kellő hangsúlyt kapott a kiegészítő mellékletben is. Már elő is készítették egy közgyűlést, ahol terveik szerint mondjuk a jegyzett tőke leszállításával és eredménytartálékba történő helyezésével sikerülhet is orvosolni a problémát. Ezt követően is bőven marad elég jegyzett tőke, tehát látszólag minden rendben van. A beszámoló nem lehet félrevezető, hiszen kiemelten szerepeltették az ezzel kapcsolatos tényeket a megfelelő helyeken. Ennek ellenére a szabvány előírásai szerint a könyvvizsgálónak ebben az esetben alkalmaznia kell ezt a sajátos jelentés-minősítési módszert.

Szintén a bizonytalansággal függhet össze, ha pl. egy folyamatban lévő bírósági eljárás végkifejlete róhat súlyos következményeket egy társaságra. Amennyiben ez akár a cég létét is megkérdőjelezheti, megint, a beszámoló tartalmától függetlenül, akkor ezt a minősítési formát kötelező alkalmazni.

A figyelemfelhívó bekezdés tehát nem olyan jelentés-minősítési forma, amire a vezetőségnek, vagy a pénzügyi kimutatást készítő társaságnak bármilyen ráhatása lenne. Ha módjában állna azt befolyásolni, akkor nem lenne bizonytalan a helyzet, nem lenne mire felhívni a figyelmet, következésképp nem is szerepelne ilyen bekezdés a könyvvizsgálói jelentésben. Az pedig végképp kizárt, hogy egy feltárt gond, véleményeltérés „még enyhébb közzétételére” alkalmazzuk ezt a fordulót. Ez olyan súlyos problémákhoz vezethet, ami erőteljesen felveti a rossz jelentést kibocsátó auditor könyvvizsgálói felelősségét, illetve a mind nagyobb jelentőségű minőség-ellenőrzés során a legnagyobb elkövetett hiba szankcióját, akár az eltűntést eredményezheti.

Pontosan tudjuk mi történt, csak épp a következményei még nem láthatóak. Jelentős, vagy akár az is lehet. Tudunk róla, de a pénzügyi hatásai még nem, vagy csak nagy pontatlansággal jelezhetőek előre. Sem a vezetőség, sem a könyvvizsgáló nem láthat a jövőbe. Nem tudunk „megbízható valós” tartalommal jósolni, ezt nem is várhatja el tőlünk senki, így marad az, hogy erre a lényeges bizonytalanságra, amit a cég beszámolója is tartalmaz, felhívjuk a figyelmet. Ráerősítsünk arra, hogy a döntéshozók ezt a körülményt is mérlegeljék.

Már a könyvvizsgálat szabályozása is több esetben tartalmazott olyan új előírásokat, ami kötelező jelleggel csak későbbi időpontban léptek hatályba, de megengedték azt is, hogy – természetesen önkéntes alapon – előbb is alkalmazzák ezeket. Vélhetően olyan elvárások ezek, amik pozitív célt szolgálnak, javítják a felhasználhatóságot a hatálybalépés után, viszont kell hozzá megfelelő felkészülési idő is, ezért a kötelező alkalmazást csak későbbre írták elő. Ez viszont nem tiltja, hogy önkéntes alapon – akik már kellően felkészültnek érzik magukat – eszerint dolgozzanak. Viszont ilyenkor a beszámoló magyarázatokat tartalmazó részében (ez lehet pl. hazánkban a kiegészítő melléklet) be kell mutatni ennek a korábbi alkalmazásnak a tényét, s – ha ez átfogó hatású a teljes beszámolóra – fel kell, hogy hívjuk a döntéshozók figyelmét erre a megjegyzésre, hogy ne „tévedjenek el”.

Az utolsó lehetőség megint szinte önmagáért beszél. Ha egy természeti katasztrófa, vagy akár egy gazdasági válság lesújt egy cégre, akkor ez egy elengedhetetlenül fontos információ, biztosan nem maradhat ki egy elfogadható szabályrendszer szerinti pénzügyi beszámolóból. Viszont valahol megint lényeges bizonytalanság állhat fenn a jövőbeni hatásokat tekintve, így ezt a tényt is előtérbe kell, hogy helyezzük, fel kell, hogy hívjuk rá a döntéshozók figyelmét.

Megnéztük a figyelemfelhívó bekezdés alkalmazásával összefüggő főbb alapvetéseket, megvizsgáltuk, milyen esetekben keríthetünk sort (kell sort kerítenünk!) az alkalmazásukra, most már csak azt kell eldönteni, hogy hol lesz a helye ennek, illetve milyen szöveggel célszerű ezt megtenni.

Az elhelyezésre vonatkozó szabályok megváltoztak! Már nem mondhatjuk, hogy fix helye lenne ezen bekezdésnek. A standard lényegében azt mondja: Oda tedd, ahová való!

Ez első olvasatra furcsának tűnhet, pedig nem az! Logikus, érhető, s valahol megint a döntéshozók még jobb „kiszolgálását” célozza.

És itt kell szólnunk arról is, hogy ez az „elhelyezési szabály” nem csak a figyelemfelhívásra, hanem az egyéb kérdésekre is hasonlóan vonatkozik. Erről ott is szólnunk még.

Attól függ a helye, hogy miről szól! Ha olyan a tartalma, akkor már „előre” is kerülhet. Mint arról már beszéltünk, a vélemény és annak alapja „megvolt”, arra nem lehet hatása. Ebben az esetben ez után kell, hogy következzen.

Ha viszont van kulcsfontosságú könyvvizsgálati kérdések fejezetünk is, akkor vélhetően ez után fogjuk betenni. Tehát a téma, a tartalom határozza meg, hol is van a helye. Ezért is szerepelt zárójelben, de többször is a fejezet legelején lévő 3. dián ez a témakör.

Végül már csak a szövegezése maradt hátra, ámbar erre vonatkozóan is tettünk megjegyzéseket. A legegyszerűbb megoldás az lehet, ha röviden megismételjük a legfontosabb tartalmat, amire fel akarjuk hívni a figyelmet, majd megadjuk azt a hivatkozást, hogy a beszámolóban hol olvashatóak a kapcsolódó információk. Utána viszont azt is ki kell jelentenünk valahogy, miszerint ez a figyelemfelhívás nem kötődik a már közölt véleményünkhöz. Ennek legegyszerűbb módja az lehet, ha a beszámoló adott pontjára történő hivatkozás után azt írjuk, hogy ezen pont tekintetében semmiféle korlátozást nem tettünk a könyvvizsgálói véleményünk kialakítása és közzétevése során.

#### **Például:**

##### **„Figyelemfelhívás**

*Felhívjuk a figyelmet a kiegészítő melléklet X. pontjára, melyben a cég egyik telephelyét érintő árvízről és következményeiről szóltak. Véleményünk ezen hivatkozott pont tekintetében nem tartalmaz semmiféle minősítést.”<sup>1</sup>*

<sup>1</sup> A 706-os témaszámú standard 3. számú függelékében szereplő szemléltető példa alapján.

## 2.6.6. Egyéb kérdések

Ahogy a figyelemfelhívó szakasz esetében is tettük, már az elején tisztáznunk kell, hogy ez a fejezet sem tartalmazhat semmi olyan állítást, ami érintené a korábban írottakat. Nem lehet hatása a véleményre, annak alapjára, nem szerepelhet benne kulcsfontosságú könyvvizsgálati kérdés, de még az esetleges figyelemfelhívások közötti témákat sem érintheti. Ezeken túl vagyunk, ezeket „letudtuk”, most már csak más, ezeken kívüli, újabb „egyéb” kérdések következhetnek.

Ha szükséges ilyen fejezet beiktatása a független könyvvizsgálói jelentésbe, akkor azt nem csak a vélemény és annak alapja után, de az esetleges „kulcsfontosságú könyvvizsgálati kérdések”, illetve „figyelemfelhívó fejezet” után, azokat követően kell elhelyezni.

### „Egyéb kérdések bekezdés a könyvvizsgálói jelentésben

10. Ha a könyvvizsgáló szükségesnek tartja, hogy kommunikáljon a pénzügyi kimutatásokban prezentált vagy közzétett kérdéseken kívüli olyan kérdést, amely a könyvvizsgáló megítélése szerint releváns abból a szempontból, hogy a felhasználók a könyvvizsgálatot, a könyvvizsgáló felelősségét vagy a könyvvizsgálói jelentést megértsék, a könyvvizsgálónak kommunikálnia kell ezt a kérdést a könyvvizsgálói jelentésben „Egyéb kérdések” címmel ellátott bekezdésben, feltéve hogy:

- (a) ezt jogszabály vagy szabályozás nem tiltja, és
- (b) Amennyiben a 701. témaszámú nemzetközi könyvvizsgálati standard irányadó, az ügyet nem határozták meg a könyvvizsgálói jelentésben kommunikálandó lényeges könyvvizsgálati kérdésként. (Hiv.: Bek.: A9–A14)

11. Ha a könyvvizsgáló egyéb kérdések bekezdéssel egészíti ki a könyvvizsgálói jelentést, a könyvvizsgálónak a bekezdést egy külön szakaszba kell foglalnia „Egyéb kérdések” fejléccel, vagy más megfelelő fejléccel. (Hiv.: Bek.: A15–A17)<sup>1</sup>

Ilyen fejezet a régi szabályozás szerint is előfordulhatott egy független könyvvizsgálói jelentésben. S abban sincs változás, hogy jellemzően milyen körülmények között lehet szükség ennek beiktatására.

### 2. A könyvvizsgálói jelentés változásai /8. dia

#### Az „egyéb kérdések” fejezet alkalmazásának leggyakoribb körülményei:

- A könyvvizsgálónak vissza kéne lépnie a könyvvizsgálói megbízástól, de azt jogszabályi kötelezettség miatt nem teheti meg.
- Jelentéstétel több pénzügyi kimutatás együtteséről.
- A könyvvizsgálói jelentés terjesztésének vagy felhasználásának korlátozása.
- Másik könyvvizsgálóval kapcsolatos közlendő.

Lényegét tekintve ez is felfogható egyféle sajátos figyelem-felhívásnak, de ennek során már más, jellemzően a könyvvizsgálónak az auditált beszámoló könyvvizsgálatával összefüggő felelősségére vonatkozó témák kerülhetnek szóba. A „leggyakrabban előforduló”<sup>2</sup> körülmények a következők lehetnek.

Már korábban utaltunk rá a jelen anyagban is: a 240-es témaszámú, „A könyvvizsgáló csalással összefüggő felelőssége a pénzügyi kimutatások könyvvizsgálatánál” című nemzetközi könyvvizsgálati standard azt írja elő, hogy abban az esetben, ha a könyvvizsgáló csalásra utaló körülményeket tapasztal, akkor azt azonnal meg kell beszélnie a vezetőség olyan, a csalás valószínűsíthető szintjénél magasabb beosztású képviselőivel, akikről feltételezhető, hogy abban már nem érintettek. Így lehet kompetenciájuk az ezzel szemben történő érdemi fellépésre. Amikor azonban a csalás esetleg a legmagasabb szintet is elérheti, akkor már nincs is kivel megbeszélni a dolgot, nincs akinek jelezhetné a csalást a könyvvizsgáló. Leszámítva azon kivételes eseteket, amikor egy jogszabály kifejezetten előírja valamely hatóság felé történő bejelentési kötelezettséget,

<sup>1</sup> 706-os témaszámú nemzetközi könyvvizsgálati standard 10-11. pontjai.

<sup>2</sup> A „leggyakrabban” kifejezés csak azt jelöli, hogy ha szükséges ezen fejezet alkalmazása, akkor, és csak akkor leginkább ezen okok miatt fordul az elő, de nem „mindennapos”, ilyen szempontból nem gyakori ez a kötelezettség.

az auditort szigorú titoktartási kötelezettség köti. Ezért a hivatkozott standard azt írja elő, hogy ebben az esetben vissza kell lépni a könyvvizsgálói megbízástól. (Sőt, már a 210-es témaszámú standard is úgy szabályoz, hogy ha egy megbízásról az elején az derül ki, hogy a végén csak a „véleménynyilvánítás visszautasítása” tartalmú minősített jelentést lehet készíteni, akkor azt a megbízást nem szabad elvállalni.)

Tehát vissza kell lépni, ha magasabb körök is érintettek lehetnek a csalásban. Viszont előfordulhat, hogy egy joghatóság területén olyan előírás is van, ami ezt a visszalépést jogellenessé teszi. (Ha elvállaltad, muszáj kiadni a jelentést.) Ebben az esetben éles ellentmondás van a standardok elvárásai és a helyi jogszabály között. Ennek feloldását jelenti az említett „egyéb kérdések” fejezetnek a független könyvvizsgálói jelentésben történő elhelyezése. Visszautasítjuk a véleménynyilvánítást, alatta a „véleménynyilvánítás visszautasításának alapja” fejezetben leírjuk, hogy olyan csalásra utaló jeleket észleltünk, ami ellehetetlenítette a megbízás teljesítését, majd a most taglalt újabb fejezetben adjuk meg az ellentmondás feloldását. Itt közöljük, hogy a vonatkozó jogszabályi előírások miatt nem adhattuk vissza a megbízást.

A következő eset az, ha egy társaság ugyanazon üzleti évről több beszámolót is készít és ezeket mind-mind könyvvizsgálóval hitelesítteti. Például összeállítanak egy éves beszámolót a számviteli törvény előírásai szerint, de készül egy IFRS beszámoló is. Mindkettőt könyvvizsgálatra bocsátják, mindkettőről készül jelentés is. Azért, hogy ne fordulhasson elő az, hogy valamely érdek-hordozóhoz csak az egyik jut el, mindkettőbe be kell tenni azt a tényt, hogy van egy „másik” is!

Ritkán, de az is előfordulhat, hogy olyan speciális keretelvek szerinti beszámolóról készül független könyvvizsgálói jelentés, aminek tartalmával csak egy szűkebb kör lehet tisztában. Azért, hogy más „kívülállók” ne tévedhessenek, érdemes jelezni, hogy nem bárki által felhasználható a jelentés, így elejét lehet venni annak, hogy félreértve egy hitelesítő véleményt, valaki rossz döntést hozzon.

Az előző, 5. diaképen lévő felsorolásból utolsónak jelzett körülmény akár hazánkban is előfordulhat. Lehet olyan helyzet, hogy releváns információval bír a mi jelentésünk szempontjából, hogy korábban mi történt. Akkor is, ha azt a régebbi jelentést nem mi adtuk, hanem másik könyvvizsgáló bocsátotta ki.

Nekünk nem tisztunk egy előző könyvvizsgáló munkájának a minősítése, lényegében ahhoz nem is lehet közünk. És a megbízó társaság korábbi ténykedését sem bírálhatjuk, nem minősíthetjük.

Tipikus példa lehet erre, ha – mondjuk – mi vagyunk az első könyvvizsgálók, de azonnal megállapítjuk, hogy a társaság korábbi beszámolója alapján már előbb is igénybe kellett volna venni könyvvizsgálói szolgáltatást. Az akkori nagyságrendek alapján már korábbi beszámolót is auditáltatni kellett volna. De mégse tették! Mi elvégeztük a nyitó egyenlegek felülvizsgálatát is, mindent rendben találtunk, minősítés nélküli véleményt adhatunk ki.

Viszont ha „értő szemmel” tekinti át egy pénzügyi döntéshozó a beszámoló adatait, akkor neki is azonnal fel fog tűnni, hogy kellene, hogy legyen korábbi jelentés is. Esetleg – főlegesen – elkezdi azt keresni. Mi abban lehetünk a segítségére, hogy az „egyéb kérdések” fejezetben kijelentjük: Nem volt korábbi könyvvizsgáló, régebben nem készült ilyen jelentés. Ebben a fontos tény szerepel, nincs bírálat benne, de mégis jelentősen javítja a független könyvvizsgálói jelentésünk által adható tájékoztatás szintjét.

Végül (de nem utolsó sorban!) ismét vissza kell, hogy térjünk arra a kérdésre, hol a helye ennek a szakasznak. Ahogy arra a figyelemfelhívás során már korábban utaltunk, ez attól függ, mire vonatkozik ez az egyéb kérdés! Ha az alap beszámolóval kapcsolatos, akkor még az „egyéb jelentéstételi kötelezettségek” előtt a helye, de ha az üzleti jelentéshez köthető, akkor az után kell elhelyezni.

### 2.6.7. A jelentés befejező szakasza

Azt hihetnénk, a nehezen már túl vagyunk, most már semmi fontos nem következhet, hiszen „csak” a vége van már hátra. Az igaz, hogy ez következik, de azért itt is lényeges és érdeklődésre számot tartó dolgok következnek.



**A befejező szakasz elemei:**

- A megbízásért felelős személy(ek) neve(i)
- a könyvvizsgáló(k) címe (további azonosítói)
- keltezés, aláírás(ok)

**2.6.7.1. A könyvvizsgáló neve**

A jelzett felsorolásból az első két elem lényegében az aláírásokhoz tartozó személyek beazonosítása. Értelmszerűen legalább annyi névre van szükség, ahány aláírás szerepelt a jelentésen.

Ennek az azonosításnak mindenképp (és minden aláíráshoz) tartalmaznia kell az aláíró nevét. Ha tehát csak természetes személy könyvvizsgáló van, akkor az ő neve szerepel itt, ha céget bíztak meg, akkor egymástól függetlenül a kijelölt természetes személy és a cég, a könyvvizsgáló társaság neve. Természetesen a társaság nevében majd az ott képviselési joggal rendelkező személy, vagy személyek tehetik kézjegyüket a jelentésre.

**2.6.7.2. A jelentést aláíró könyvvizsgáló címe, további azonosítói**

Amennyiben cégszerű aláírásra volt szükség, akkor az auditor vállalkozás székhelyét is szerepeltetni kell! (A természetes személy címe a hazai előírások alapján jelenleg nem szükséges. Amennyiben „jogszerűen meg kéne találni” ezt a magánszemélyt, az a Kamara közbeiktatásával történhet.)

Fel kell viszont tüntetni a független könyvvizsgálói jelentésben – mind a természetes személy könyvvizsgáló, mind a társaság vonatkozásában – a Kamara által adott tagsági számot, nyilvántartási számot.

Hazánkban független könyvvizsgálói jelentés aláírására csak az MKVK tagja jogosult. Az MKVK feladata a további szükséges feltételek meglétének ellenőrzése, a vonatkozó jogosítás kiadása, szükség szerinti visszavonása, egyszerűen teljes körű kezelése, nyilvántartása természetes személyek és könyvvizsgálói társaságok esetében egyaránt. Épp ezért, aki rendelkezik ezzel az engedéllyel, annak van kamarai tagsági száma is, s ezt a nyilvántartási számot kell még azonosításképp megadni, mivel ez jelzi a felhasználók felé, hogy arra jogosult személy bocsátotta ki a jelentést. Ez a nyilvántartási szám lehet szükség esetén alkalmas arra is, hogy még pontosabban beazonosíthassák és megtalálják az aláírókat.

Emellett – miután a jogosultsággal rendelkezők névsora nyilvános – alkalmat teremt a gazdasági döntéshozók, a független könyvvizsgálói jelentés olvasói, felhasználói számára is, hogy leellenőrizték, valóban arra jogosult adta-e ki azt.

**2.6.7.3. A független könyvvizsgálói jelentés keltezése**

A könyvvizsgálói jelentés keltezése látszólag egyszerű, a valóságban mégis számos problémát vehet fel.

Elsőként le kell szögezni: a jelentés dátuma komoly információt hordoz, s gyökeresen eltér a másutt, a köznapi levelezésben megszokott keltezésétől. Ha valaki azt hiszi, hogy ez pusztán annyi, hogy akkor írta alá a könyvvizsgáló a jelentést, az súlyosan téved: ennek ugyanis nem lenne értékelhető relevanciája a döntéshozók számára, s tudjuk, az egész jelentés őmiattuk készült!

**A keltezés azt jelzi, hogy addig a napig volt alkalma az aláírónak a bekövetkezett történéseket, tényeket, eseményeket figyelembe venni a jelentés tartalmának meghatározása során.**

És akkor ez melyik nap lehet?

A könyvvizsgálói jelentés keltezésével kapcsolatban már többször merültek fel kérdések, derültek ki félreértések, épp emiatt fontos, hogy legalább a szakma jól ismerje ennek hátterét.

A szabály – tulajdonképpen – igen egyszerű!

**Három dátumnak** van kiemelt jelentősége. Ebből kettőnek pontosan meg kell egyeznie a jelentés keltezésével, a harmadiknak pedig „csak” alsó korlátja van.

Ahol „kötelező az egyezés”:

- A könyvvizsgáló **helyszíni bizonyítékgyűjtése utolsó napjának**<sup>1</sup> (mert ő csak az eddig bekövetkezett tényekkel számolhatott a véleménye kialakításánál),
- a könyvvizsgáló által kért, a vezetőség által aláírt ún. „teljességi nyilatkozat” dátumának.

Ahol pedig „csak” alsó korlát van:

- **a vizsgált beszámoló kelténél nem lehet korábbi a jelentés**<sup>2</sup> (hiszen a vezetőség is legfeljebb az eddig bekövetkezett eseményeket dolgozhatta fel).

Most is visszafelé vizsgáljuk meg az egyes dátumok tartalmát, kezdjük tehát a legutóbbival!

A beszámoló keltével kapcsolatban sokféle időpontra, a fordulónaptól kezdve számos „mérlegkészítési dátumra” gondolhatnánk.

A fordulónap tartalmát már szükségtelen is elmagyarázni!

A mérlegkészítési napok az egyes mérlegtételekhez rendelt, a számviteli politikában bemutatott „rész-dátumok”. Érvényességük a kapcsolódó mérlegtételre korlátozódik csupán.

Ha viszont minden mérlegtételt már meghatározott a vezetőség, akkor léphet tovább odáig, hogy az egész beszámolót is összeállíthassa, esetleg azt az illetékes grémium (még nem a tulajdonosok; pl. az igazgatóság) el is fogadja, legalábbis „magáénak ismerje el”, s ez, a – nyilvánvalóan az előbbieknél későbbi – időpont lehet a beszámoló dátuma.

Azt megint egyszerű megérteni, hogy a vezetőség nem fejezheti be később a beszámoló-összeállítási munkáját, mintsem lezárul a könyvvizsgálat, hiszen ez azt jelentené, hogy az auditor már mindenről megbizonyosodott, miközben még alakulnak az egyes mérlegtételek, ami lehetetlen volna. Tehát már az elején leszögezhetjük, hogy a beszámoló dátuma nem lehet későbbi, mint a további kettő. Ezért mondtuk, hogy ez egy „alsó korlát”.

Viszont a vezetőség – ideális esetben – előbb is végezhet a beszámoló összeállításával, mintsem befejeződik a könyvvizsgálat, és ha részükről nincs szükség további beavatkozásra, javításra, akkor ennek dátuma korábbi is lehet, mint a könyvvizsgálói jelentés kelte.

A könyvvizsgáló az előre megtervezett módon, a könyvvizsgálói munkaprogram végrehajtása során bizonyítékokat gyűjt a beszámolóban található állítások valóságtartalmának alátámasztására. Ez általában hosszabb, több napot, nagyobb vállalat esetében akár több hetet is felölelő időszak még akkor is, ha azt egy egész csapat végzi. Ennek során számos egyeztetés, belső ellenőrzés, kiigazítás történik a könyvvizsgálatot végző munkacsoportban is, beleértve természetesen az összeszedett, rendelkezésre álló bizonyítékok permanens értékelését is. Nyilvánvaló, hogy mindaddig, amíg ez a munka zajlik, az auditor folyamatosan figyeli a történéseket, s azt is nyomon követi, hogy egy-egy újabb esemény hogyan hat a már korábban begyűjtött bizonyítékokra.

Viszont ahhoz, hogy a jelentést kiadhassuk, ennek az állandó monitorozásnak is véget kell vetni, abba kell hagyni a bizonyítékszerzést, s amikor ez történik, aznapi keltezéssel kell aláírni a könyvvizsgálói jelentést, ez lesz a helyszíni bizonyítékgyűjtés záró napja.

A teljességi nyilatkozat a vezetőség írásbeli kijelentése arról, hogy ismerve a saját szerepét, felelősségét a beszámoló elkészítése és közzététele során, minden tőle elvárható eszközzel azon volt, hogy a beszámoló alkalmas legyen a gazdasági döntések megalapozására.

Betartotta a kívánt előírásokat, eleget tett az összeállítás során tőle elvárt követelményeknek pl. a csalások megakadályozása és feltárása szempontjából, minden vagyontárgyat és megfelelő módon szerepeltetett, nem hagyott ki semmit sem stb. Ennek tartalmára is részletes útmutatót találhatunk a szabványokban. Ez a nyilatkozat a könyvvizsgálat elengedhetetlen és kihagyhatatlan bizonyítéka.

Amennyiben a beszámoló összeállításáért felelős vezetőség ennek aláírását megtagadja, az olyan súlyos hatókör-korlátozásnak minősül, hogy csak a „véleménynyilvánítás visszautasítása” tartalmú záradék adható ki.

<sup>1</sup> Ez egy „elvi szintű” követelmény. Akár meg is fordíthatjuk a kérdést. A jelentés dátumának pont az az üzenete, az az információs tartalma, hogy eddig az időpontig bekövetkezett eseményeket tudtuk alapul venni a véleményünk kialakításához. Tehát, eddig tudtunk „figyelni”, ez minősül a bizonyítékgyűjtés utolsó napjának.

<sup>2</sup> A gyakorlatban sokszor ez a dátum is azonos a jelentés keltével. Miután ekkor sem korábban adunk véleményt a beszámolóról, így ez is teljesen megfelel a standard elvárásainak.

Azért kell ezen nyilatkozat dátumának is megegyeznie e könyvvizsgálói jelentésével, mert ha a nyilatkozat korábbi lenne, azzal az auditor a „hátralévő napokra” korlátlanul kiterjesztené a saját felelősségét (a hátralévő időszakra lényegében teljességi nyilatkozat nélkül adna véleményt), míg ha a dátum későbbi lenne, azzal azt bizonyítaná, hogy a jelentés aláírásakor, kiadásakor még nem állt rendelkezésére ez az elengedhetetlen bizonyíték!

Az aláírás szükségességét tán indokolni sem kéne. Ezzel lesz a jelentés valóban dokumentum. Ezzel ismeri el magáénak a benne szereplő könyvvizsgálói véleményt az auditor, s nem utolsósorban ezzel az aláírással veszi magára a kapcsolódó könyvvizsgálói felelősséget az illetékes.

Vajon hány aláírás kell egy ilyen fontos dokumentumra? Az attól függ, kit, hogyan választottak meg erre a feladatra.

Tudjuk, hogy a beszámoló felülvizsgálatára a vonatkozó jogszabályi előírások szerint független könyvvizsgálót kell választani, ezen belül viszont több lehetőség is adott a társaságok tulajdonosai számára.

Eldönthetik, hogy természetes személyt, vagy könyvvizsgáló társaságot bízhatnak meg ezzel a feladattal, s még ún. „helyettes könyvvizsgáló” megválasztására is sort keríhetnek.

Ha „csak” egy természetes személy mellett döntöttek, akkor magától értetődő, hogy ennek a természetes személynek kell aláírnia a jelentést, s egyedül övé a felelősség is.

Ha társaságot választ egy cég, akkor a legfőbb szervnek arról is szavazniuk kell, hogy ezen a társaságon belül ki az a könyvvizsgálói és „jelentés-aláírási jogosultsággal” is bíró természetes személy, aki majd a tényleges munkálatok irányítását végzi. Az biztos, hogy ennek a személynek alá kell írnia a végső soron általa vezérelt csapatmunka végeredményeként adódó jelentést, viszont amiatt, hogy „nem egyedül” végezte a munkát, az őt „alkalmazó” könyvvizsgálói társaság – vele együtt – egyetemlegesen felelős az egészért. Így a társaság cégszerű aláírásának is szerepelnie kell ilyenkor a jelentésen. Ez tehát ebben az esetben legalább két aláírást jelent (ha a könyvvizsgálatot végző cég cégszerű aláírásához egy is elegendő).

Gyakran megesik, hogy a könyvvizsgáló társaság cégszerű aláírója és a kijelölt természetes személy azonos. Látszatra ilyenkor egy aláírást találunk a jelentés végén, viszont tartalmilag ez is kettő, hiszen az előbb elmondottak alapján az egyetemleges felelősség érvényesüléséhez szükséges mind a cég, mind a természetes személy aláírása. Az említett „egybeesés” során akár az egyetlen aláírás bír kettős tartalommal, s egyszerre jelenti „mindkét résztvevő” felelősségvállalását. (Az egyéni vállalkozó könyvvizsgáló részéről biztos elég az egy aláírás.)

S mi a helyzet a helyettes könyvvizsgálóval?

Semmi! Ő csak akkor kap szerepet, ha az „eredeti jelölt” tartósan nem képes munkája elvégzésére, azaz egyfajta „meleg csákányváltást” jelent akkor, ha az „első kiválasztott” hosszabban (és az adott könyvvizsgálat szempontjából véglegesen!) „akadályoztatva volna”. Addig tehát, amíg ez nem következik be, semmiféle szerepe nem lehet. Ezzel az intézménnyel mindössze azt az időszakot rövidíti le a társasági jog, ami a „tartós akadályoztatás” észlelésétől egy újabb könyvvizsgáló megválasztásáig eltelhet. Így a helyettes könyvvizsgáló – alap esetben – nem is vesz részt a munkában (legalábbis nem „aláíró könyvvizsgálóként”), tehát nem is vállalhat azért semmiféle felelősséget, következésképp alá sem írhatja a mások által készített jelentést.

## 2.7. A jelentés szerkezete a számviteli törvény előírásai alapján

A számviteli törvény a 156. § (5) bekezdésében tartalmazza a független könyvvizsgálói jelentés kötelezően tartalmazandó elemeit a következők szerint:

**A független könyvvizsgálói jelentésnek tartalmaznia kell:**

- a) a független könyvvizsgálói jelentés címét, címetztjét;
- b) a könyvvizsgálat tárgyát képező éves beszámoló, egyszerűsített éves beszámoló, összevont (konszolidált) éves beszámoló azonosítóit (különösen azt, hogy melyik vállalkozó, melyik üzleti évre vonatkozó, milyen mérlegfordulónappal készült, milyen főbb jellemző adatokat tartalmazó beszámolója), a beszámoló összeállításánál alkalmazott beszámolási szabályrendszer megjelölésével együtt;
- c) a könyvvizsgálat hatókörének leírását, a könyvvizsgálat során alkalmazott könyvvizsgálati standardrendszer megjelölését;
- d) az elvégzett, a könyvvizsgálói véleményt (a záradékot vagy a záradék megadásának elutasítását) megfelelően alátámasztó vizsgálatok jellegét, összefoglaló bemutatását;
- e) a könyvvizsgáló éves beszámolóhoz, egyszerűsített éves beszámolóhoz, összevont (konszolidált) éves beszámolóhoz adott, a könyvvizsgálói záradékban vagy a záradék megadásának elutasításában kifejezett véleményét, határozott álláspontját arról, hogy a beszámoló megfelel-e az e törvényben foglaltaknak, továbbá azon egyéb jogszabályok előírásainak, amelyek a könyvvizsgáló számára a beszámolóban szereplő adatok vonatkozásában feladatokat határoznak meg;
- f) a (hitelesítő, korlátozott, elutasító) könyvvizsgálói záradékot vagy a záradék megadásának elutasítását;
- g) hivatkozást bármely olyan kérdésre, amelyre a könyvvizsgáló hangsúlyosan fel kívánja hívni a figyelmet anélkül, hogy az a könyvvizsgáló véleményét minősítette volna (figyelemfelhívó megjegyzés);
- h) a könyvvizsgáló véleményét arról, hogy az üzleti jelentés összhangban van-e a beszámolóval, illetve az e törvény, illetve egyéb más jogszabály vonatkozó előírásaival;
- i) a könyvvizsgáló nyilatkozatát arra vonatkozóan, hogy tudomására jutott-e bármely lényegesnek tekinthető hibás közlés az üzleti jelentésben és az összevont (konszolidált) üzleti jelentésben, és ha igen, akkor a szóban forgó hibás közlés milyen jellegű;
- j) a könyvvizsgáló véleményét a 95/B. § (2) bekezdés e) és f) pontja alapján összeállított információkról, valamint a könyvvizsgáló nyilatkozatát arról, hogy rendelkezésre bocsátották-e a 95/B. § (2) bekezdés a)-d), és g) pontjában említett információkat;
- k) a könyvvizsgálói jelentés keltezését;
- l) a könyvvizsgálatért személyében felelős könyvvizsgáló nevét, aláírását, kamarai bejegyzési (nyilvántartási) számát;
- m) könyvvizsgáló cég esetén - az l) pontban foglaltak mellett - a társaság képviselőjére jogosult személy nevét, aláírását, a társaság megnevezését, székhelyét, kamarai nyilvántartási számát is.
- n) a könyvvizsgáló nyilatkozatát arról, hogy az üzleti jelentés tartalmazza-e a 95/C. §, illetve a 134. § (5) bekezdés szerinti nem pénzügyi kimutatást.<sup>1</sup>

Első megközelítésben megállapíthatjuk, hogy a standardok által előírt szerkezet és tartalom nem tér el a számviteli törvényben foglaltaktól. A számviteli törvény minden olyan elemet tartalmaz, amit a nemzetközi könyvvizsgálati standardok előírnak, elvárnak. Ez ügyben az egyetlen „apró” különbség a vélemény és a záradék külön-külön történő említése, ami – mint ahogy korábban szoltunk róla – ebben a formában nem értelmezhető, ezek a kifejezések – ma már – egymás szinonimái!

Az i) pont lényegében azzal teljesül, ha az auditor a független könyvvizsgálói jelentésben, az „egyéb jelentéstételi kötelezettség – az üzleti jelentésről készült jelentés” fejezetben lévő véleményében azt jelzi, hogy az üzleti jelentés a beszámoló adataival összhangban van.

A j) és az n) pontok pedig csak a tőzsdei cégek könyvvizsgálatára vonatkoznak, így ezekről bővebben most nem szoltunk.

<sup>1</sup> A 3. fejezetben szereplő Szt. módosítás alapján, az ott jelzett értelmezés szerint 2017-től lesz majd kötelező, noha a 2016. június 16-tól hatályos törvényszöveg tartalmazza. Ehhez mindenképp ld. még a hatályba léptető rendelkezéseket is!

## 2.8. Az újdonságok összefoglalása

Ahogy azt az elején is jeleztük, a független könyvvizsgálói jelentéssel kapcsolatos szabályok módosulása nem változtatta meg a könyvvizsgálat lényegét, megmaradt – tán még erősödött is – az a cél, hogy az érdekhordozók döntéseit megalapozza az auditor által lefolytatott vizsgálatok során összegyűjtött és a standardok szerint értékelt bizonyítékok felhasználásával kialakított vélemény.

Addig, amíg a korábbi elvárások szerint ez a vélemény csak az után volt olvasható, ha előtte minden szükséges háttér-információt megadtunk, illetve bemutattuk a szükséges azonosító adatokat is, mára ez fordult meg.

Úgy változott a jelentés szerkezete, hogy elsőként a véleményt közöljük. Ehhez csak annyi azonosítást és háttér-információt társíthatunk, amennyi elengedhetetlenül szükséges ahhoz, hogy ne lehessen véletlenül másik, nem ahhoz tartozó független könyvvizsgálói jelentést csatolni egy közzétett beszámolóhoz. S a további elemek később szerepelhetnek.

Újdonság a véleményt követő „a vélemény alapja” fejezet. Hitelesítő vélemény esetében ez a könyvvizsgálat tervezésére, végrehajtására és a jelentés elkészítésére vonatkozó szabályrendszer beazonosítása és a könyvvizsgálat hatókörére utaló kijelentés mellett a függetlenség meglétének igazolását tartalmazza. Amennyiben minősített véleményt adunk, akkor az ahhoz tartozó rövid, de velős indoklás, magyarázat kerül még az előbbiek elé.

Szintén új elem lehet a kulcsfontosságú könyvvizsgálati kérdések bemutatása. Ez a tőzsdei cégek könyvvizsgálata esetében kötelező<sup>1</sup>, más esetben opció, lehetőség.

Külön, az előbbiek után kell, hogy szóljunk a beszámoló közzétételéhez, az ezt megelőző audithoz kötődő felelősségi kérdésekkel. Ennek során külön fejezet tartalmazza a vezetőség felelősségét, és egy másik a könyvvizsgálóét. Az ezen részekhez tartozó elemek lényegében a korábbi jelentésben is megtalálhatóak, csak mostantól más sorrendben kell ezeket szerepeltetni. Így jobban elválik, s egyben kihangsúlyozódik, hogy kinek mi a dolga, ki miért felelős. (Természetesen nem változott az a megközelítés, hogy minden szereplő a saját munkájáért tartozik helytállni.)

Pici újdonság, hogy a figyelemfelhívó szakaszt az abban szereplő téma tartalmától függően kell a „helyére tenni”, azaz lehet, hogy a vélemény alapja után közvetlenül, de előfordulhat, hogy „csak” a kulcsfontosságú könyvvizsgálói kérdések fejezete után szerepel.

S – amivel kezdtük is – nagyon fontos tudnivaló, hogy ezen új szabályokat minden olyan független könyvvizsgálói jelentésben alkalmaznunk kell, amelyben 2016. december 15.-e, vagy azt követő időpontban végződő üzleti évről készített beszámoló felüellenőrzéséről adunk számot. Pici egyszerűsítéssel „azonnal” hatályba lépnek az új rendelkezések, a soron következő könyvvizsgálatok eredményét már ezek alapján kell közölnünk. Rövid az idő a felkészülésre, így kiemelten kell foglalkozunk a témával.

Nem kis feladatot jelent a Kamara számára is a megfelelő fordítások elkészítése, azok egyeztetése a Könyvvizsgálói Közfelügyeleti Hatósággal, ezek alapján a Magyar Nemzeti Könyvvizsgálati Standard módosítása, illetve a kapcsolódó jelentés-minták elkészítése. Az elvárások gyors teljesítése miatt nem lehet kizárni, hogy a későbbiekben apró változtatásokat ne kelljen végrehajtani, leginkább egy-egy elnevezést, fogalmat pontosítani, de remélhetőleg a dolgok lényegét érintő, alapvető változás már nem következik be. Ezért erősen javasolt a jelzett standardok alapos átolvasása, megértése, s végül a helyes alkalmazása.

A jelen „tananyag” ehhez kívánt segítséget adni a szükséges magyarázatokkal, a háttér-összefüggések felvillantásával. Ezek remélhetőleg – legalábbis a szerzők szándékai szerint – akkor is igazak lesznek, ha egy-egy szó, fordulat kicserélődik. Amennyiben ez mégsem így lenne, akkor ez úton, előre is elnézést kérünk!

<sup>1</sup> Lásd a 701-es témaszámú nemzetközi könyvvizsgálati standard előírásait

## 2.9. A Kizárólag Oktatási Célra Alkalmas Társaság könyvvizsgálói jelentése

A következő oldalon található – kizárólag a jelen oktatási anyag kiegészítéseként használható – javaslat a 2016. december 15.-e után végződő üzleti évekről szóló magyarországi éves beszámolók könyvvizsgálatához kapcsolódó független könyvvizsgálói jelentésre.

### A jelzett független könyvvizsgálói jelentéshez kapcsolódó információk:

- Egy éves beszámolót összeállító cég könyvvizsgálatának eredménye, amivel egy könyvvizsgáló társaságot, s azon belül egy erre jogosult természetes személyt bízta meg.
- Az elvégzett könyvvizsgálat alapján az aláírók minősítés nélküli (hitelesítő) véleményt adtak ki, mivel munkájuk során nem találtak lényeges hibát.
- Egy tüzeset jelentős károkat okozott a vizsgált társaság működése során, de ennek körülményeit és a pénzügyi, jövedelmi helyzetre vonatkozó következményeit az éves beszámoló kiegészítő melléklete a megbízható valós kép biztosításának megfelelő módon tartalmazta.
- A vizsgált társaság az előző évi beszámolóját nem auditáltatta, noha a hatályos számviteli törvény előírásai szerint ezt meg kellett volna tenniük. Emiatt a jelen vizsgálat részeként a nyitó egyenlegek felülvizsgálatával is foglalkozni kellett. Ennek során sem találtak lényeges hibás állítást.

Ez a javaslat a szerzőktől származik. Célja mindössze a jelen tananyagban írottak gyakorlatban történő felhasználásának egyféle lehetséges bemutatása.

Ahogy arról a jelen fejezet legelején már szóltunk, ezt az oktatási jelentés-javaslatot a Kamara Szakértői Bizottsága még nem hagyta jóvá. Nem része a magyarországi könyvvizsgálatokat szabályozó Magyar Nemzeti Könyvvizsgálati Standardnak, így „hivatalos mintaként” nem alkalmazható! A jelenleg hatályos magyar Nemzeti Könyvvizsgálati Standardokban (MNKS) a nemzetközi standardok módosításai még nem kerültek átvezetésre, azonban az erre vonatkozó előkészületek és a standardok magyar nyelvre történő lefordítása folyamatban vannak. A megfelelő jóváhagyási eljárások után kerül majd sor az MNKS módosítására, és a módosított MNKS fogja bevezetni majd az új könyvvizsgálói jelentés minta hivatalos magyar verzióját.

Budapest, 2016. július 25.

## Független könyvvizsgálói jelentés

### A Kizárólag Oktatási Célra Alkalmas Társaság Tulajdonosai részére!

#### *Vélemény*

Elvégeztük a Kizárólag Oktatási Célra Alkalmas Társaság (székhelye: 1987 Budapest, Nekeresd u. 12.; cégjegyzék száma: Cg: 99-00-123456; a továbbiakban: „Társaság”) 20X1. évi éves beszámolójának könyvvizsgálatát, amely éves beszámoló a 20X1. december 31-i fordulónapra készített mérlegből (melyben az eszközök és a források egymással megegyező végösszege 12 000 eFt; a saját tőke összege 5 000 eFt), az ezen időponttal végződő üzleti évre vonatkozó eredménykimutatásból (ahol az éves nettó árbevétel 1 500 000 eFt; az adózott eredmény pedig 3 500 eFt), valamint a saját tőke változását, a cash-flow kimutatást és az alkalmazott számviteli politika lényeges elemeit is tartalmazó kiegészítő mellékletből áll.

Véleményünk szerint az éves beszámoló a Kizárólag Oktatási Célra Alkalmas Társaság 20X1. december 31-én fennálló vagyoni és pénzügyi helyzetéről, valamint az ezen időponttal végződő időszak jövedelmi helyzetéről **megbízható és valós képet ad** a számvitelről szóló 2000. évi C. számú törvény (számviteli törvény) előírásaival és a Magyarországon általánosan elfogadott számviteli elvekkel összhangban.

#### *A vélemény alapja*

Könyvvizsgálatunkat a magyar Nemzeti Könyvvizsgálati Standardok és a könyvvizsgálatra vonatkozó – Magyarországon érvényes – törvények és egyéb jogszabályok alapján hajtottuk végre.

Ezen standardok értelmében fennálló felelősségünk bővebb leírását jelentésünkben „A könyvvizsgálónak a pénzügyi kimutatások könyvvizsgálatáért való felelőssége” című szakasz tartalmazza.

Függetlenek vagyunk a Társaságtól azon etikai követelményekkel összhangban, amelyek a pénzügyi kimutatások könyvvizsgálata szempontjából relevánsak Magyarország területén, így egyéb etikai felelősségünket is e követelményekkel összhangban teljesítettük.

Meggyőződésünk, hogy a megszerzett könyvvizsgálati bizonyíték elegendő és megfelelő alapot nyújt véleményünkhöz.

#### *Figyelemfelhívás*

Felhívjuk a figyelmet a kiegészítő melléklet X. pontjára, melyben a cég egyik telephelyét érintő tüzesetről és annak következményeiről szóltak. Véleményünk ezen hivatkozott pont tekintetében sem tartalmaz semmiféle minősítést.

#### *Egyéb kérdések*

A Társaság előző évi beszámolóját könyvvizsgáló nem ellenőrizte.

#### *A vezetés felelőssége*

A vezetés felelős az éves beszámolóban a számviteli törvénnyel összhangban történő elkészítéséért, a megbízható és valós kép bemutatásáért, valamint olyan belső kontrollok kiépítéséért, amelyet a vezetés szükségesnek ítél olyan beszámolók elkészítéséhez, amelyek nem tartalmaznak akár csalásból, akár hibából eredő lényeges hibás állításokat.

Az éves beszámoló elkészítése során a vezetés felelős a Társaság vállalkozás folytatására való képességének megítéléséért, közzétéve – adott esetben – a vállalkozás folytatásával kapcsolatos- és a vállalkozás folytatásának elvén alapuló számviteli szabályok alkalmazásával összefüggő kérdéseket, kivéve, ha a vezetés akár önként, akár, mert nincs más reális alternatívája, be kívánja szüntetni a Társaság működését.

A vezetőség felelős a Társaság megbízható, valós összképet adó éves beszámolója elkészítésének teljes folyamatáért.



**A könyvvizsgálónak az éves beszámoló könyvvizsgálataért való felelőssége**

Célunk kellő bizonyosság szerzése arról, hogy az éves beszámoló egésze nem tartalmaz akár csalásból, akár hibából eredő lényeges hibás állítást, valamint a véleményünket tartalmazó könyvvizsgálói jelentés kibocsátása. A kellő bizonyosság magas szintű, de nem garantálja, hogy a könyvvizsgálati standardokkal összhangban elvégzett könyvvizsgálat mindig felfedi a fennálló lényeges hibás állításokat. A hibás állítások eredhetnek csalásból vagy hibából, és lényegesnek tekintendők, ha önmagukban vagy együttesen várhatóan befolyással bírnak a felhasználók éves beszámoló alapján meghozott gazdasági döntéseire.

Az elvárt és folyamatosan fenntartott szakmai szkepticizmus és a szakmai megítélés alkalmazása során elvégeztük az éves beszámoló akár csalásból, akár hibából eredő lényeges hibás állításai kockázatának felmérését, a könyvvizsgálati eljárások ezen kockázatoknak megfelelő megtervezését és végrehajtását, valamint megszereztük a független könyvvizsgálói jelentésben szereplő vélemény kialakításához szükséges elegendő és megfelelő bizonyítékot.

A csalásból eredő hiba fel nem tárásának kockázata nagyobb, mint a tévedésből fakadó hibáé, lévén a csalás jelenthet összejátszást, hamisítást, jelentheti gazdasági események szándékos kihagyását, téves adatok közlését, vagy a belső ellenőrzés felülbírálatát. Emellett a csalás természeténél fogva magában foglalja az annak elrejtésére irányuló szándék megvalósulását is.

A társaság belső ellenőrzését csak azért vizsgáltuk, hogy annak megértése alapján olyan könyvvizsgálati eljárásokat tervezhessünk, amelyek az adott körülmények között megfelelőek lehetnek, s nem amiatt, hogy ezen belső ellenőrzési folyamatról véleményt nyilvánítsunk.

Értékeljük a vezetőség által alkalmazott számviteli politika, az annak keretében a vezetőség által adott számviteli becslések és a kapcsolódó közzétételek, közlések ésszerűségét.

Következtetéseket vontunk le arra vonatkozóan, hogy a vezetőség által a vállalkozás folytatása elvének érvényesülésére hozott döntés jó-e. A megszerzett könyvvizsgálati bizonyítékok között van-e olyan, amely megkérdőjelezheti a társaság működésének továbbfolytatására való képességét. Amennyiben ezzel kapcsolatban kétség merülne fel, akkor az ezzel összefüggő bizonytalanságra – amennyiben azt megfelelően tartalmazza a beszámoló – felhívjuk a figyelmet, illetve ha nem szerepel benne, minősített véleményt adunk. Valamennyi ezzel kapcsolatos következtetésünk a jelentés dátumáig megszerzett bizonyítékokon alapszik, de esetleg jövőbeli esemény is előidézheti azt, hogy a vállalkozás nem tudja folytatni a tevékenységét.

Értékeljük a teljes éves beszámoló struktúráját, tartalmát. Azt, hogy az abban szereplő információk a megbízható és valós kép szerint mutatják-e be a mögöttes gazdasági eseményeket, ügyleteket.

Kommunikáltuk a vezetőség felé könyvvizsgálatunk ütemezését, annak jelentős megállapításait, beleértve a belső ellenőrzésben tapasztalt hiányosságokat is, valamint a könyvvizsgálat hatókörét.

**Egyéb jelentéstételi kötelezettség: Az üzleti jelentésről készült jelentés**

Elvégeztük a Kizárólag Oktatási Célra Alkalmas Társaság 20X1. évi üzleti jelentésének a vizsgálatát, amelyet a 20X1. évi éves beszámoló mellett kellett elkészíteni.

Véleményünk szerint a Kizárólag Oktatási Célra Alkalmas Társaság 20X1. évi üzleti jelentése a Kizárólag Oktatási Célra Alkalmas Társaság 20X1. évi éves beszámolójának adataival összhangban van.

A vezetés felelős az üzleti jelentésnek a számviteli törvényben foglaltakkal összhangban történő elkészítéséért. A mi felelősségünk az üzleti jelentés és az ugyanazon üzleti évre vonatkozó éves beszámoló összhangjának megítélése. Az üzleti jelentéssel kapcsolatos munkánk az üzleti jelentés és az éves beszámoló összhangjának megítélésére korlátozódott és nem tartalmazta egyéb, a Társaság nem auditált számviteli nyilvántartásaiból levezetett információk áttekintését.

Keltezés

Könyvvizsgáló cég képviselőjének aláírása  
Képviselőre jogosult neve  
Könyvvizsgáló cég neve  
Könyvvizsgáló cég székhelye  
Nyilvántartási

Kamarai tag könyvvizsgáló aláírása  
Kamarai tag könyvvizsgáló neve  
Nyilvántartási szám

szám

